

N:o 24.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken, till lag om ändrad lydelse af 5 kap. 1 § ärfdabalken, till lag om ändring i 14 kap. jordabalken, till lag om ändring i förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar, till lag om ändrad lydelse af 49 § utsökningslagen samt till lag om ändrad lydelse af 4 och 6 §§ i lagen den 6 mars 1899 om handräckning åt utländsk domstol; gifven Stockholms slott den 24 januari 1902.

Under åberopande af bilagda i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll vill Kongl. Maj:t härmed, jemlikt § 87 regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1:o lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken;
- 2:o lag om ändrad lydelse af 5 kap. 1 § ärfdabalken;
- 3:o lag om ändring i 14 kap. jordabalken;
- 4:o lag om ändring i förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar;
- 5:o lag om ändrad lydelse af 49 § utsökningslagen; samt
- 6:o lag om ändrad lydelse af 4 och 6 §§ i lagen den 6 mars 1899 om handräckning åt utländsk domstol.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Hj. L. Hammar skjöld.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar af rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 9 och 10 §§ i 14 kap. rättegångsbalken skola upphöra att gälla, samt att 17 och 31 kapitlen äfvensom nedannämnda delar af 16, 25 och 30 kapitlen samma balk skola erhålla följande lydelse:

16 KAP.

3 §.

Har invändning, hvarom i 1 eller 2 § sägs, blifvit i rätt tid vid underrätt framstald, gifve rätten så snart ske kan särskildt beslut deröfver.

Varder invändningen ogillad, och meddelar ej rätten samma dag slutligt yttrande eller ock beslut, hvarigenom till värjemålsed eller fyllnadsed dömes, då ege, så framt ej enligt 13 kap. 5 § vid beslutet skall förblifva, part, som är med beslutet missnöjd, att deröfver föra särskild klagan, der han, innan rättegångsförhandlingarna för dagen afslutats, till rättens protokoll anmäler sitt missnöje. Försummas sådan annälan eller fullföljes ej klagan, stånde beslutet fast, der ej, då fråga är om rättens behörighet, högre rätt, under hvars pröfning hufvudsaken dragits, finner underrätten hafva bort oberoende af invändning visa målet från sig.

4 §.

Har part annälat missnöje efter ty i 3 § sägs, fortfare rätten icke dess mindre med handläggningen af målet och ege jemväl deri meddela slutligt yttrande eller döma till värjemålsed eller fyllnadsed, der det kan

ske samma dag beslutet i invändningsfrågan gafs. Sker det ej, skall, utan hinder deraf att missnöje anmälts, handläggningen ytterligare fortsättas, der ej, i tvistemål, andra parten yrkar att målet skall hvila i afbidan på utgången af invändningsfrågan eller, i brottmål, rätten finner sådant lämpligt. •Fortsättes handläggningen efter den dag beslutet öfver invändningen gafs, må ej slutligt yttrande meddelas eller till värfjemålsed eller fyllnadsed dömas, förrän hofrätten utlätit sig i anledning af förd klagan i invändningsfrågan, eller ock visadt blifvit, att sådan klagan ej fullföljts.

9 §.

Nöjes ej part åt beslut, hvarigenom underrätt dömt till värfjemålsed eller fyllnadsed, före han öfver beslutet särskild klagan.

17 KAP.

Om bevisning inför rätta.

1 §.

Då dom skall fällas, öfverväge rätten alla skäl och omständigheter, som till stöd för parternas uppgifter förekommit, och pröfve på grund deraf hvad i målet bör hållas för sant.

2 §.

Finner rätten, der fråga är om skadestånd, part vara dertill berättigad, men är ej angående skadans omfång fullständig utredning förebragt; ege rätten bestämma skadeståndet till det belopp, som med afseende å upplysta eller eljest af rätten kända förhållanden pröfvas skäligt.

3 §.

Har i tvistemål part inför rätta erkänt viss omständighet, vare vidare bevisning derom ej mot honom erforderlig, utan så är, att målet är af beskaffenhet att ej kunna genom förlikning mellan parterna avslutas.

Gör parten sannolikt, att erkännandet varit föranledt af missuppfattning, eller att det tillkommit genom tvång eller förledande, skall erkännandet vara utan verkan. Återkallar parten eljest sitt erkännande, pröfve rätten med afseende å de skäl, som för återkallelsen åberopas, och öfriga omständigheter i målet, om och i hvad mån verkan af erkännandet genom återkallelsen förringas.

Finnes erkännandet uppenbart osant, skall det lemnas utan afseende, ehvad det återkallas eller icke.

4 §.

I brottmål ege rätten, med hänsyn till hvad i öfrigt förekommit i målet och till målets beskaffenhet, pröfva, hvilken verkan såsom bevis må tilläggas parts erkännande.

5 §.

Vill någon sin talan med vittne fästa, ege begära stämning å vittnet hos den, som det enligt 11 kap. tillkommer att utfärda stämningar till rätten. Begär någon i samma mål stämning å flere vittnen eller å vederpart och vittne; de må genom en stämning inkallas. Allmän åklagare ege sjelf utfärda stämning å vittne, som han vill vid underrätt åberopa, eller som han enligt rättens beslut skall inkalla.

I stämning å vittne skall intagas uppgift å parterna och målet äfvensom tid och ort för inställelsen. Stämningen skall i hufvudskrift eller besannad afskrift tillställas vittnet så tidigt, att vittnet kan beqvämligen infinna sig vid rätten å tid, som i stämningen är utsatt. Hvad i 11 kap. 8 och 20 §§ är stadgadt angående stämning å part ege jemväl tillämpning i fråga om stämning å vittne.

Är någon, som till vittne åberopas, vid rätten tillstädes, vare, ändå att han ej är stämd, pliktig att aflägga vittnesmål, der rätten så förordnar.

6 §.

Är vittne, som blifvit lagligen kalladt, ej tillstädes när målet företages till behandling, och visas ej laga förfall, dömes till böter från och med tio till och med två hundra daler; och förelägge rätten vittnet vid vite att inställa sig å annan tid. Föreläggande, hvarom nu är sagdt, skall

vittnet delgifvas. Kommer ej vittnet ändå, må vittnet till rätten hemtas. I brottmål, deri den tilltalade hålles häktad, må rätten genast låta hemta vittne, som utan styrkt laga förfall uteblifvit. Afstår den, som låtit kalla vittnet, från sin begäran om vittnets hörande, eller kommer eljest frågan derom att förfalla; må ej vittnet sedan för uteblifvande dömas till böter eller fällas att utgifva vite.

7 §.

Den är jäfvig att vittna, hvilken är yngre än femton år eller saknar förståndets fulla bruk eller är förlustig medborgerligt förtroende.

Är den, som till vittne åberopas, under tilltal för brott, som kan medföra förlust af medborgerligt förtroende; pröfve rätten efter omständigheterna, huruvida åtalet bör utgöra hinder för hans hörande.

8 §.

Eger den, som till vittne åberopas, del i saken, ändå att han ej förer talan i målet, eller kan han af dess utgång vänta synnerlig nytta eller skada; vare han i det mål jäfvig att vittna.

I mål, som angår kommun, bolag eller förening, vare medlem af eller delegare i den samfällighet ej i denna egenskap jäfvig att vittna, der han icke är enligt lag omedelbart och personligen ansvarig för samfällighetens förbindelser eller kan vänta synnerlig nytta eller skada af målets utgång.

Har i brottmål malsegande förklarat sig ej vilja föra talan, må han ändå ej höras såsom vittne. Embets- eller tjänsteman eller den, som är förordnad eller vald att förrätta offentligt tjensteärendet eller utöfva annan allmän befattning eller kallad att tillhandagå vid offentlig förrättning, vare dock ej i egenskap af malsegande jäfvig att om brott, som blifvit emot honom begånget under utöfningen af embetet, tjensten eller uppdraget, afgifva vittnesmål, der han förklarat sig ej vilja föra talan och annat vittne ej är att tillgå. I fråga om brott, som blifvit föröfvadt mot två eller flere, pröfve rätten efter omständigheterna, huruvida den ene af dem må vittna om det, som händt den andre.

Den, som skäligen misstänkes för brott eller delaktighet deri, må ej höras såsom vittne angående brottet.

9 §.

Den, som med part eller med målsegande, hvilken ej förer talan i målet, eller med annan, som jemlikt 8 § är jäfvig deri, är eller varit förenad i äktenskap, eller är trolofvad, eller är i rätt ned- eller uppstigande skyldskap eller svägerlag, eller är i den skyldskap, att den ene är den andres broder eller syster eller broder- eller systerbarn, eller är i svägerlag i ty att den ene är eller varit gift med den andres syskon, vare i det mål jäfvig att vittna; dock må, då fråga är om brott, som blifvit föröfvadt emot två eller flere, den, som till någon af målsegandena står i det förhållande nu är sagdt, efter rättens bepröfvande höras om det, som händt annan målsegande. Huruvida fosterföräldrar eller fosterbarn till part eller till målsegande, hvilken ej förer talan, eller till annan, som jemlikt 8 § är jäfvig, må vittna i målet, pröfve rätten efter omständigheterna i hvarje särskildt fall.

I tvistemål skall dock ej räknas för jäf, att vittne är i det förhållande här är nämndt till någon, som väl å tjenstens vägnar eller i egenkap af förmyndare eller såsom syssloman för kommun, bolag eller förening förer talan i målet men sjelf icke eger sådan del i saken, som enligt 8 § utgör laga jäf, eller kan af målets utgång vänta synnerlig nytta eller skada.

10 §.

Åsämjas parterna att låta den vittna, som enligt 8 eller 9 § är jäfvig, eller som för annat brott än mened är förlustig medborgerligt förtroende, må han såsom vittne höras, der rätten finner det lämpligt; dock må ej någon, som enligt 8 eller 9 § är jäfvig, utan sitt medgifvande förpligtas att aflägga vittnesmål.

11 §.

Innan vittne höres, efterfråge rättens ordförande, om jäf mot vittnet finnes. Åberopas till vittne någon, som ej är känd, eller förekommer anledning att mot vittne finnes sådant jäf, som i 7 § onförmåles; förelägge rätten den part, som äskar vittnets hörande, att angående vittnet förelägga den upplysning rätten finner nödig. Ej må vittnet höras, innan sådan upplysning vunnits.

Gör part mot vittne annat jäf, och förekommer anledning, att jäfvet är lagligen grundadt, ändå att det ej kan strax fulltygas; pröfve rätten, om vittnet må genast höras eller med förhöret skall anstå till annan dag, och förelägge rätten den part, som gjort jäfvet, att det styrka, der vittnet blifvit strax hördt, å viss dag och, der med förhöret skall anstå, å den dag, till hvilken förhöret uppskjutits, vid äfventyr att vidare rådrum för sådant ändamål ej medgifves.

Finnes, sedan vittne blifvit hördt, att det var jäfvigt, pröfve rätten, då dom i målet fälles, hvad afseende må å vittnets utsaga fästas.

12 §.

Rättens ordförande tillfråge vittnet om dess ålder, yrke och hemvist; hvad derom upplyses skall i protokollet antecknas. Förekommer omständighet, hvilken rätten finner vara af särskild betydelse för bedömande af vittnets trovärdighet, varde sådant ock i protokollet anmärkt.

13 §.

Vittne må ej utan sitt medgifvande höras angående omständighet, hvars uppenbarande kan för åtal utsätta vittnet eller någon, till hvilken vittnet står i det förhållande 9 § omförmåler. Är genom allmän lag eller särskild författning någon ålagdt att ej uppenbara hvad han på grund af embete, tjänst eller annan befattning får sig bekant; må han ej om sådant höras såsom vittne, med mindre han blifvit i laga ordning löst från sin förpligtelse. Ej heller må den, som blifvit anlitad att föra parts talan i rättegång eller deri honom biträda, utan hufvudmannens medgifvande höras såsom vittne om hvad han för fullgörande af det uppdrag fått sig förtrodt.

14 §.

Förr än vittne afgifver sin berättelse, skall vittnet, med hand å bok, aflägga denna ed: »Jag N. N. lofvar och svär vid Gud och Hans heliga evangelium, att jag skall vittna och gifva tillkänna allt, hvad jag vet i denna sak händt och sant vara, så att jag ej något förtiger, tillägger eller förändrar; så sant mig Gud hjälpe till lif och själ.»

Sedan vittne aflagt ed, erinre rättens ordförande vittnet om edens vikt och betydelse. Förekommer anledning, att vittne icke rätt förstår edens vikt, ege rätten hänvisa vittnet till dess själasörjare att af honom erhålla nödig undervisning.

Eftergifva parterna å ömse sidor vittneseden, pröfve rätten, huruvida vittnet må utan ed höras. Tillåtes det, varde vittnet erinradt, att dess förpligtelse och ansvar icke genom edens eftergifvande förringas.

15 §.

Vittne skall muntligen och i ett sammanhang afgifva sin berättelse. Rättens ordförande har att till vittnet framställa de frågor, som erfordras för vinnande af saker och fullständig upplysning om hvad vittnet har sig bekant i målet. Part vare berättigad att genom rättens ordförande till vittnet framställa frågor angående sådant, som hör till saken.

Skriftlig berättelse, som af vittne åberopas, må ej uppläsas, innan vittnet muntligen afgifvit sin utsaga, der ej rättens ordförande med afseende å särskilda omständigheter finner det böra medgifvas.

Vittnes berättelse skall strax upptecknas och för vittnet uppläsas. Rättens ordförande inhemte derefter vittnets förklaring, om dess utsaga är rätteligen fattad; och varde förklaringen i protokollet anmärkt. Påminner sig vittnet sedan något mera, förrän i målet är dömdt, gifve det strax rätten tillkänna.

16 §.

Förekommer anledning, att vittne i parts närvaro af rädsla eller annan orsak ej fritt utsäger sanningen, eller hindrar part vittne i dess berättelse genom att falla vittnet i talet eller annorledes; ege rätten förordna, att parten ej må vara tillstädes, medan vittnet höres.

Sedan parten åter före kallats, skall vittnets berättelse uppläsas för parten; och ege han derefter att genom rättens ordförande till vittnet framställa de frågor, hvartill anledning må finnas.

17 §.

Äro vittnen flera, skola de hvar för sig höras. Ej bör under förhör med vittne vara tillstädes annat vittne, som senare skall höras.

Finnas vittnens utsagor mörka eller stridiga, må rätten ställa vittnena till förhör emot hvarandra.

Pröfvas nödigt, att någon, som vittnat i målet, ånyo höres, ege rätten förordna om vittnets inkallande.

18 §.

Skall någon, som vittnat i målet, ånyo höras, må han vittna å förut aflagd ed; och varde han om den ed af rättens ordförande erinrad.

19 §.

Vägrar vittne att aflägga vittnesmål eller att besvara framställd fråga, pröfve rätten de skäl, vittnet åberopar, och gifve sitt utslag deröfver. Förklaras vittnets vägran ej vara lagligen grundad, men tredskas vittnet ändå, förelägge rätten vittnet vid vite och, der vittnet ej deraf låter sig rätta, vid äfventyr af häkte att fullgöra sin skyldighet. Ej må af anledning, som nu är sagd, i samma mål viten någon ådömas till högre sammanlagdt belopp än ett tusen daler eller någon hållas i häkte under längre tid än sammanlagdt sex månader. Vittne, som blifvit i häkte insatt, skall åter för rätten inställas i stad inom åtta dagar och å landet inom fyra veckor; erfordras för den skull urtima ting, gälle derom hvad om urtima ting för ransakning med häktad finnes stadgadt.

Återkallar den, som åberopat vittnet, sin begäran om vittnets hörande, eller kommer eljest frågan derom att förfalla; må ej sedan beslut, hvaregenom vite blifvit vittnet förelagdt, vinna tillämpning: är vittne i häkte insatt, förordne rätten, att vittnet genast skall ur häktet lösgifvas.

20 §.

Den, som påkallat vittne, ersätte vittnet dess resekostnad, uppehålle och tidspillan. Sämjas de ej om beloppet, lägge rätten dem emellan efter ty skäligt pröfvas. Vittne, som enligt rättens beslut blifvit hemtadt, skall sjelf vidkännas hemtningskostnaden. Kallas någon att aflägga vittnesmål vid annan domstol än den underrätt, inom hvars domvärjo vittnet har sitt hemvist, och är detta beläget på längre afstånd än fem nymil från det ställe, der förhöret skall hållas; vare den part, som påkallat vittnet, skyldig

att i förskott till vittnet utgifva skjutspenningar för en häst fram och åter eller, der jernvägs- eller ångbåtslägenhet kan för resan eller någon del deraf begagnas, afgift för billigaste plats å bantåg eller ångbåt. Har rätten, enligt hvad i 17 § sägs, förordnat om vittnes inkallande, ege rätten jemväl att, efter ty skäligt pröfvas, bestämma, af hvem ersättningen till vittnet så ock förskott å resekostnad, der sådant bör utgå, skall gäldas.

Beslut om ersättning, hvarom nu är sagdt, gånge utan hinder af förd klagan i verkställighet lika som laga kraft egande dom.

Om ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål, der allmän åklagare å tjenstens vägnar förer talan, är särskildt stadgadt.

21 §.

Vistas vittne, som vid underrätt åberopas, utom rättens domvärjo, och hindras vittnet af sjukdom eller annan giltig orsak att inställa sig vid rätten, eller finnes inställelsen medföra oskälig kostnad; ege rätten uppdraga åt annan underrätt att hålla vittnesförhöret.

Förordnar hofrätt eller Konungen om vittnes hörande, bestämme tillika, efter ty lämpligast finnes, hvar vittnet skall höras.

22 §.

Kan vittne till följd af sjukdom eller ålderdomssvaghet ej inställa sig vid domstol, varde vittnet afhördt i sin bostad. När förhöret hålles af häradsrätt, vare ej erforderligt, att af nämnden flere än två sitta i rätten.

23 §.

Nu kommer part å tid, då målet icke är före vid rätten, och söker att få vittne hördt; visar parten, att i följd af vittnets sjukdom eller af annan orsak det icke utan våda kan anstå med vittnets hörande; ege rätten, ändå att vederparten ej blifvit hörd öfver ansökningen, förordna om vittnesförhöret. Handlägges målet vid häradsrätt, och kan ej dess beslut afvaktas, ege rättens ordförande meddela förordnande, som nu är sagdt.

24 §.

Har rätten jemlikt 21 eller 22 § förordnat om vittnes hörande vid annan domstol eller i vittnets bostad, och är ej i beslutet utsatt dag för förhöret, eller har i fall, som 23 § omförmåler, rätten eller dess ordförande tillåtit vittnes hörande; åligge den part, som åberopat vittnet, att om dagen för förhöret underrätta vederparten så tidigt, att denne kan vid förhöret sig inställa. Sker det ej, och visas icke giltig ursäkt, varde förhöret inställt, der ej vederparten är tillstädes.

Finnes i brottmål, deri den tilltalade hålles häktad, nödigt, att vittne höres vid annan domstol än den, der målet är anhängigt, eller skall i sådant mål rätten hålla vittnesförhör i fall, som 22 eller 23 § afser; åligge den rätt, som skall hålla förhöret, att föranstalta ej mindre att den tilltalade, der det utan synnerlig olägenhet kan ske, varder vid förhöret instäld, än ock att nödig underrättelse meddelas åklagaren i målet.

25 §.

Gör part, när vittne skall höras vid annan rätt än den, der vittnet åberopats, mot vittnet jäf, som förut ej pröfvats, eller vägrar vittnet att aflägga vittnesmål eller att besvara framställd fråga, och finner rätten anledning förekomma, att jäfvet är lagligen grundadt, eller att vittnet eger skäl för sin vägran; varde förhöret inställt och parten hänvisad att vid den rätt, der vittnet åberopats, påkalla pröfning af jäfvet eller af skälen för vittnets vägran.

26 §.

Vistas vittne utom riket, och begär part, att vittnet höres inför svensk beskickning eller inför svensk konsul, som enligt lag eller Konungens bemyndigande eger anställa sådant förhör, må rätten det tillåta, der giltiga skäl visas. Har vederparten uppgifvit ombud å den ort, der förhöret skall hållas, bör ombudet i god tid förut underrättas om förhöret.

Angående vittnesförhör vid utländsk domstol lände till efterrättelse hvad derom är särskildt stadgadt.

27 §.

Åberopas till vittne någon, som i rätten sitter, pröfve då på sin domareed, om han vet något, som kan tjena till upplysning i målet. Finner han det, varde såsom vittne hörd och hålle sig sedan från målet.

28 §.

Söker någon att till framtida säkerhet få vittne hört angående omständighet, hvarom han ej har rättegång med annan; pröfve rätten, huruvida det må ske. Finnes sökandens rätt bero deraf, att vittnet höres, och afses ej att genom förhöret vinna upplysning angående brott eller skamlig gerning, varde vittnet hört, der ej jäf kan utletas. Finner rätten särskild omständighet föranleda, att tillfälle bör lemnas annan, hvars rätt kan vara beroende af vittnesförhöret, att dervid närvara, låte rätten genom sökandens försorg kalla honom till förhöret; och njute han för inställelsen skäligen ersättning.

Ej vare någon pliktig att för vittnesmåls afläggande i fall, som här är sagdt, inställa sig vid annan domstol än den underrätt, inom hvars domvärjo han har sitt hemvist.

29 §.

Två vittnen vare om det, hvori de sammanstänmma, fullt bevis, der ej omständigheter förekomma, som förringa tillförlitligheten af deras berättelse.

30 §.

I mål angående brott, hvarå dödsstraff eller straffarbete enligt lag kan följa, må den, som är jäfvig att vittna, höras utan ed, der anledning är, att hans hörande kan lända till upplysning i målet, och rätten finner det lämpligt; dock ej föräldrar mot barn eller barn mot föräldrar eller äkta makar eller syskon mot hvarandra, der ej dödsstraff eller straffarbete på lifstid å brottet följa kan och eljest all upplysning i målet saknas.

Hörsammar ej den, som blifvit kallad att sålunda upplysningsvis höras, rättens bud, vare lag, som om vittne är stadgad. Är den, som skall höras, icke af den ålder eller sinnesbeskaffenhet, att enligt lag ansvar kan honom ådömas, ege rätten, der han tredskas, förordna, att han skall till rätten hemtas.

I fråga om ersättning för inställelsen ege den, hvilken upplysningsvis höres, enahanda rätt som vittne.

31 §.

Finnes för pröfning af fråga, som icke utan särskild insigt i viss vetenskap, konst eller handtering kan bedömas, nödigt att inhemta yttrande af sakkunnig, höre rätten öfver frågan myndighet, embets- eller tjänsteman eller annan, som är satt att tillhandagå med yttrande i det ämne, frågan rör, eller nämne en eller flere för redbarhet och för skicklighet i ämnet kända personer att afgifva yttrande.

Vid val af sakkunnig har rätten att tillse, att uppdraget ej lemnas någon, som till saken eller till någondera parten är i sådant förhållande, att derigenom hans tillförlitlighet kan anses förringad.

Ej må någon, som icke å embetes vägnar eller eljest på grund af allmänt uppdrag har att afgifva yttrande såsom sakkunnig, mot sin vilja dertill förpligtas. Den, som åtagit sig sådant uppdrag, må sedan ej utan giltig ursäkt undandraga sig att det fullgöra; tredskas han, ege rätten hålla honom dertill medelst vite.

32 §.

Nämnes till sakkunnig någon, som icke å embetes vägnar eller eljest på grund af allmänt uppdrag har att afgifva yttrande i frågan, förordne rätten tillika, huruvida den sakkunnige har att afgifva skriftligt utlåtande eller skall muntligen vid rätten meddela upplysning.

Sakkunnig, som här afses, skall, der rätten så förordnar, aflägga ed, att han skall efter bästa förstånd och samvete fullgöra det uppdrag, som honom i målet lemnats. Eden skall inledas och avslutas så, som angående ed af vittne stadgas. Är af den sakkunnige skriftligt utlåtande afgifvet, varde eden derefter lämpad; och må i ty fall eden afläggas vid den underrätt, som för den sakkunnige är lämpligast.

33 §.

Sakkunnig njute för sitt biträde skäligen godtgörelse, efter ty rätten bestämmer. Om ersättning till sakkunnig, som å embetes vägnar eller eljest på grund af allmänt uppdrag har att afgifva yttrande, gälle hvad särskildt stadgas.

Ersättningen skall utgifvas af kåranden eller, der målet är i högre rätt fullföljdt, af klaganden men stanna å den, som vid målets slut rätten finner dertill skyldig. I brottmål, der allmän åklagare å tjenstens vägnar förer talan, skall ersättningen förskottsvis utgå af allmänna medel.

Beslut om ersättning till sakkunnig gånge utan hinder af förd klagan i verkställighet lika som laga kraft egande dom.

34 §.

Hvad i 31, 32 och 33 §§ är stadgadt skall ock ega tillämpning i fall, då rätten finner nödigt att vid besigtning eller undersökning af visst föremål anlita biträde af sakkunnig.

*

35 §.

Är i allmän lag eller särskild författning föreskrift meddelad angående sakkunnigs hörande i visst fall, lände den till efterrättelse.

36 §.

Vill part hafva sakkunnig, som ej är nämnd af rätten, hörd i målet, gälle derom hvad om vittne är stadgadt.

37 §.

Företer part skriftlig handling att dermed styrka sin talan, pröfve rätten efter omständigheterna handlingens beskaffenhet och riktighet, så ock hvad vitsord den i målet eger.

Är för visst fall stadgande i lag meddeladt angående det vitsord, handling tillkommer, lände det stadgande till efterrättelse.

38 §.

Finnes handling, som part åberopar, i annans värjo, och är parten såsom egare af handlingen eller delegare deri eller på grund af aftal eller särskildt stadgande berättigad till handlingens utbekommande eller skärskådande, vare, der handlingen kan antagas innehålla upplysning rörande målet, den, som handlingen innehar, ehvad han är part eller icke, pliktig att på rättens anmaning den i målet förete. Lag samma vare, der handling, som af part åberopas, är upprättad att lända till efterrättelse i något rättsförhållande, som parten rör, eller den innefattar meddelande, som i fråga om något parternas rättsförhållande af endera parten aflåtits till den andre, eller till någon, som rättsförhållandet förmedlat, eller af sådan person till någondera parten.

39 §.

Nu åberopar part i annat fall, än i 38 § sägs, handling, som finnes i vederpartens eller annans värjo; är anledning, att af handlingen kan i målet vinnas upplysning, som eljest ej är att tillgå, ege rätten ock förelägga den, som innehar handlingen, att den vid rätten förete, dock ej der fråga är om bref eller annat enskildt meddelande, eller då skäl finnes att antaga, det handlingens företeende kan, oberoende af målets utgång, lända innehafvaren eller någon, som till honom står i det förhållande 9 § omförmäler, till skada eller synnerlig olägenhet.

40 §.

Undandrager sig part att efter rättens anmaning förete handling, pröfve rätten, hvilken verkan såsom bevis må tilläggas hans förfarande. Är sådant fall för handen, som i 38 § sägs, ege rätten ock lägga vite före; dock må ej i brottmål vite föreläggas den tilltalade.

Skall någon, som ej är part, förete handling, varde vite honom förelagdt.

41 §.

Hvad om skyldighet att förete handling är i 38 och 39 §§ stadgadt skall ej ega tillämpning å den, som å embetes vägnar innehar handling, hvilken till bevis i målet åberopas.

42 §.

Den, som jemlikt 38 eller 39 § skall förete handling, ingifve den i hufvudskrift, der ej rätten finner styrkt afskrift vara för ändamålet tillfyllest. Innehåller handlingen jemväl sådant, som icke rör saken, och som innehafvaren ej vill hafva kunnigt, ege han till rätten ingifva utdrag af handlingen jemte intyg, som af rätten godkännes, att intet, som angår saken, uteslutits.

43 §.

Skall annan än part förete handling, njute för besvär och kostnad, som af sådan anledning honom tillskyndas, ersättning, efter ty rätten pröfvar skäligt, af den part, hvilken begärt handlingens företeende. Beslut om ersättning, hvarom nu är sagdt, gånge utan hinder af förd klagan i verkställighet lika som laga kraft egande dom.

44 §.

Hvad här förut är stadgadt angående skyldighet för den, som innehar skriftlig handling, att den vid rätten förete, skall i tillämpliga delar gälla i fråga om annat föremål, som rätten aktar nödigt att för målets utredning eller pröfning taga under skärskådande.

45 §.

Finnes i mål, som är anhängigt vid underrätt, för sakens utredning eller pröfning nödigt, att rätten besigtigar föremål, som ej lämpligen kan till rätten flyttas, tråde rätten samman å stället, der föremålet finnes, att hålla syn. Skall syn hållas af häradsrätt, ege rättens ordförande, der biträde af sakkunnig vid synen finnes nödigt, enahanda befogenhet, som jemlikt 34 § tillkommer rätten.

Pröfvas syn nödig i mål, som är anhängigt i hofrätt, förordne rätten en af sina ledamöter att hålla synen och kalle två underdomare i orten att dervid biträda; meddele derjemte erforderliga föreskrifter om vittnens

hörande och tillkallande af sakkunnigt biträde vid synen. Hofrätten ege ock, der det finnes lämpligare, uppdraga åt underrätten i orten att synen förrätta. Det protokoll, som vid synen föres, varde till hofrätten ingifvet, och döme hofrätten sedan i målet.

Finner Konungen mål, som dragits under dess pröfning, ej kunna afgöras utan syn, förordnar Konungen, huru synen skall hållas.

Kostnad för syn skall gäldas såsom i 33 § föreskrifves beträffande kostnad för sakkunnigs biträde.

46 §.

Är i allmän lag eller särskild författning för visst fall föreskrift meddelad angående syn, lände den till efterrättelse.

47 §.

Har i tvistemål part till bestyrkande af sin uppgift angående viss omständighet, hvaraf målets utgång beror, förebragt sådan bevisning, att uppgiften, ehuru ej styrkt, dock finnes sannolik, och kan ej annorledes vinnas tillförlitlig upplysning angående den omständighet, ege rätten, till sanningens utrönande, förelägga vederparten att, om han det förmår, med ed sig värja och förneka uppgiftens sanning. I brottmål må ock i fall, som nyss är sagdt, värjemålsed åläggas den tilltalade; dock må det ej ske, när å brottet enligt lag kan följa straffarbete öfver ett år eller förlust af medborgerligt förtroende.

Värjemålsed må ej ädömas den, som är yngre än femton år eller saknar förståndets fulla bruk eller för mened är förlustig medborgerligt förtroende, ej heller den, hvilken ed eljest icke kan utan synnerlig våda anförtros. Kan part till följd af sjukdom eller ålderdomssvaghet eller af annan orsak icke antagas ega säker hågkomst af det, hvarom upplysning sökes, må ej till värjemålsed dömas.

48 §.

Nu kan ej värjemålsed åläggas part, förty att han icke på grund af egen iakttagelse eger kunskap om det, hvarom upplysning sökes, eller att sådant hinder möter, som i senare stycket af 47 § sägs: pröfvas tillförlitlig upplysning kunna vinnas derigenom, att andra parten med ed

bekräftar sin uppgift angående förhållandet; ege rätten tillåta honom att, om han det förmår, aflägga fyllnadsed; dock må det ej ske i brottmål.

49 §.

Då till ed dömes, sätte rätten i domen ut hvad under eden skall förnekas eller bekräftas, med iakttagande, der sakens beskaffenhet dertill föranleder, att åt parten lemnas öppet att inskränka förnekandet eller bekräftandet till en del af det eden angår.

50 §.

Ed skall af part afläggas vid den underrätt, der målet blifvit anhängiggjort. Vistas parten utom den rätts domvärjo, och hindras han af sjukdom eller annan giltig orsak att inställa sig vid rätten, eller finnes inställelsen medföra oskäligen kostnad, ege rätten tillåta, att eden afläggas vid annan underrätt; dock att part, som vill erhålla sådan tillåtelse på grund af förhållande, hvilket ej kan såsom laga förfall räknas, skall göra framställning derom sist å den dag, då till eden dömes. Är i mål, som blifvit anhängiggjort i hofrätt eller hos Konungen, till ed dömdt, förordne hofrätten eller Konungen, hvar eden skall afläggas. Kan parten till följd af sjukdom eller ålderdomssvaghet ej inställa sig vid domstol, gälle hvad angående vittne är för dylikt fall i 22 § stadgadt.

51 §.

Är till ed dömdt genom beslut, hvaremot part eger fullfölja talan i högre rätt, må beslutet ej tillämpas, innan det vunnit laga kraft. Är viss dag för edgången i beslutet utsatt, och varder ej å den dag genom parternas sammanställande uppgifter eller annorledes utrönt, att beslutet vunnit laga kraft, ege rätten antingen uppskjuta målets vidare handläggning till annan dag eller ock förklara det hvilande. Har målet förklarats hvilande, och visar part sedan, att edgångsbeslutet vunnit laga kraft, sätte rätten ut ny dag för edgången, derest den part, hvilken eden ålagts, ej genom förfallolöst uteblifvande å den för edgången först utsatta dag deråt brustit.

52 §.

Ed skall inledas med orden: »Jag N. N. svär och betygar vid Gud och Hans heliga evangelium» och avslutas med denna försäkran: »så sant mig Gud hjelpe till lif och själ».

Innan ed afläggas, erinre rättens ordförande parten om edens vigtbetydelse.

Förekommer anledning, att parten ej rätt förstår edens vikt, eger rätten hänvisa parten till hans själasörjare att erhålla nödig undervisning.

53 §.

Uteblifver part, som skall aflägga ed, å den dag, då han har att fullgöra edgången, och framter han ej laga förfall; eger sedan ej gå eden, der han ej visar, att han haft laga förfall men icke kunnat rätten det kungöra.

54 §.

Är till ed dömdt genom beslut, som eger laga kraft, men har, förr än tid för edgångens fullgörande var inne, parten affidit eller eljest blifvit satt ur stånd att aflägga eden, vare edgångsbeslutet utan verkan, och den domstol, der målet blifvit anhängiggjort, tage målet ånyo under pröfning.

Lag samma vare, der parten är för mened förlustig medborgerligt förtroende och sådant yppas, innan tid för edgångens fullgörande är inne.

Är part å den tid, då edgången skall fullgöras, under tilltal för mened, må med edgångsbeslutets tillämpning anstå, till dess öfver åtalet blifvit dömdt och utslaget vunnit laga kraft.

55 §.

Sedan det visat sig, huruvida den, som dömts till ed, går eden eller deråt brister, skall slutligt yttrande i målet meddelas af den domstol, der målet blifvit anhängiggjort.

Är eden aflagd, skall partens sålunda bekräftade uppgift eller bestridande i målet gälla. Har part brustit åt eden, gälle i fråga om den omständighet, hvarå eden har afseende, vederpartens uppgift eller bestridande.

56 §.

Nu varder talan emot beslut, hvarigenom till ed blifvit dömdt, fullföljd i högre rätt; finner rätten edgång ej böra ega rum, och är i målet ej fråga om annat hufvudsakligt påstående än det, hvarå eden har afseende, döme då i hufvudsaken, der så lämpligen ske kan.

57 §.

Då tillgrepp skett, må rätten tillåta målseganden att edligen bekräfta hvad han mistat och värdet derå, om det ej annorledes utletas kan; och pröfve rätten sedan tillförlitligheten af hvad målseganden sålunda bekräftat. Lag samma vare om den, som skada genom brand lidit, när den ej annars mätas kan.

58 §.

Äro i tvistemål, som kan avslutas genom förlikning, parterna ense att, der ene parten edligen bekräftar sin uppgift eller sitt nekande, hvad sålunda bekräftas skall gälla utan vidare bevis, och finner rätten den omständighet, eden skulle angå, vara af beskaffenhet, att målets utgång deraf beror, låte rätten den part, hvilken ed sålunda bjuden är, aflägga eden; dock må det ej tillåtas, om den, som skulle gå eden, är för mened förlustig medborgerligt förtroende eller rätten eljest finner ed icke utan synnerlig våda kunna honom anförtrös.

59 §.

Förstår ej den, som enligt detta kap. skall aflägga ed, svenska språket, må eden afläggas å språk, som han förstår.

Den, som är stum, skall, der han är skrifkunnig, aflägga ed på det sätt, att han inför rätten egenhändigt skrifer och undertecknar eden.

Huru förfaras skall, då den, som skall aflägga ed, är jude eller främmande trosbekännare af sådan lära, som ej tillstädjer edgång, derom är särskildt stadgadt. Skall ed afläggas af någon, som bekänner annan icke kristen lära än den mosaiska, förordnar Konungen, huru förfaras bör.

25 KAP.

5 §.

Vill part klaga öfver beslut, hvarigenom underrätt dömt till värjemålsed eller fyllnadsed, skall i fråga om sättet för talans fullföljd lända till efterrättelse hvad i sådant hänseende gäller om rättens slutliga utslag

i målet. Har underrätt eljest under rättegång meddelat beslut, som enligt lag må särskildt öfverklagas, skall talan mot beslutet föras genom besvär. Lag samma vare, der i fråga, som rör fullmäktig eller vittne eller annan, som kallats att meddela upplysning i målet, underrätt i slutligt utslag meddelat beslut af beskaffenhet att, der det under rättegången gifvits, särskild klagan varit tillåten. Innefattar eljest underrätts slutliga utslag beslut, som, der det under rättegången gifvits, kunnat särskildt öfverklagas, skall talan mot det beslut föras i sammanhang med fullföljd af talan i hufvudsaken; vill ej den, som är med beslutet missnöjd, fullfölja talan i hufvudsaken, vare lag, som hade beslutet blifvit under rättegången meddeladt.

7 §.

Är part missnöjd med något under rättegången af underrätt meddeladt beslut, deröfver särskild klagan ej är tillåten, ege han allenast i sammanhang med fullföljd af talan i hufvudsaken draga beslutet under hofrättens pröfning; dock må, der klagan föres öfver beslut, hvarigenom blifvit dömdt till värjemålsed eller fyllnadsed, i sammanhang dermed talan fullföljas emot beslut öfver invändning, som är af beskaffenhet att på frågan om edgången inverka, så ock, der särskilda besvär anföras öfver beslut, hvarigenom förelagdt äfventyr tillämpats, giltigheten af föreläggandet komma under bedömande.

Ändå att part ej fullföljt talan mot underrätts utslag, ege han att till bemötande af vederparts ändringssökande påkalla pröfning af beslut i fråga, som rättegången rör och ej må genom särskild klagan fullföljas.

8 §.

Då mål af underrätt slutligen afgöres eller rätten dömer till värjemålsed eller fyllnadsed, gifve rätten i utslaget till känna, huruvida talan deremot skall fullföljas efter vad eller genom besvär, så ock i hvilken hofrätt ändring bör sökas samt, der talan skall fullföljas genom besvär, inom hvilken tid besvären böra till hofrätten ingifvas. Hvad underrätten sålunda föreskrifver skall i fråga om sättet för fullföljd af talan lända till efterrättelse.

Vill någon klaga öfver annat af underrätt meddeladt beslut än nyss är nämndt, och begär han hos rätten underrättelse om hvad i sådant af-

seende iakttagas bör, varde ock derom underrättelse efter ty nu är sagdt lemnad. Sökes hos häradshöfding sådan underrättelse, då rätten ej sitter, varde den af honom meddelad.

30 KAP.

1 §.

Talan mot hofrätts slutliga utslag i vädjadt mål eller till hofrätten instämmt tvistemål skall, der ej här nedan annorlunda stadgas, hos Konungen fullföljas genom revisionsansökning.

Öfver hofrätts slutliga utslag i mål, som genom besvär inkommit till hofrätten eller blifvit dess pröfning understäldt, skall klagan hos Konungen föras genom besvär. Lag samma vare beträffande klagan öfver hofrätts slutliga utslag i brottmål, som omedelbart i hofrätten anhängiggjorts, så ock i sådant tvistemål eller ärende, hvarmed, utan föregången stämning, hofrätten såsom första domstol tagit befattning.

Beslut, hvarigenom hofrätten utan att skilja målet från sig dömt till värjemålsed eller fyllnadsed, vare i fråga om fullföljd af talan såsom slutligt utslag ansedt.

4 §.

Öfver utslag, hvarigenom hofrätt visat mål åter till underrätt, må ej klagas; innefattar utslaget pröfning af fråga, som på målets utgång inverkar, vare dock part berättigad att deremot fullfölja talan i sammanhang med hufvudsaken, der denna kommer under Konungens pröfning.

Hvad nu är sagdt ege dock ej tillämpning, der hofrätt dömt till värjemålsed eller fyllnadsed och på den grund visat målet åter.

31 KAP.

Om resning i rättegångs- och utsökningsmål.

1 §.

Har någon försuttit laga tid i mål eller ärende, som anhängiggjorts hos domstol eller öfverexekutor, ege, der han tilltror sig visa synnerliga

skäl, att den försutna tiden bör honom återgifvas, hos Konungen söka resning. Lag samma vare, der någon försutit tid, som är stadgad för anhängiggörande hos domstol eller öfverexekutor af talan emot offentlig förrättning eller för stämning om återvinning, som i utsökningslagen afses, eller för klander af skiljedom.

2 §.

Menar part, att på grund af nytt skäl domstols eller öfverexekutors utslag, som eger laga kraft, bör häfvas, då ege han ock söka resning i målet. Ej må dock i fråga om ansvar för brott resning, som här afses, sökas af annan än den tilltalade, der brottet är sådant, att efter viss tid straff förfaller i händelse åtal ej egt rum, ej heller der fråga är om förräderi eller annat för rikets säkerhet menligt brott eller majestätsbrott eller brott mot riksstyrelse eller Riksdagen.

3 §.

Då resning är sökt efter ty i 1 eller 2 § sägs, pröfvar Konungen efter omständigheterna, huruvida ansökningsen bör beviljas.

Varder resning beviljad i fall, som i 1 § afses, bestämmer Konungen, huru och inom hvad tid den, som resningen vunnit, må sin rätt bevaka.

Beviljas resning, hvarom i 2 § sägs, varder målet, der det ej af Konungen omedelbart afgöres, förvisadt till annan myndighet, som målet förut handlagt; och ege den myndighet makt att det förra utslaget ändra, när skäl dertill äro.

4 §.

Finnes domstols eller öfverexekutors utslag, som eger laga kraft, innefatta uppenbar misskrifning, misräkning eller annan dermed jemförlig felaktighet, deraf part lider märkligt förfång, vare honom jemväl tillåtet att söka resning. Bifalles ansökningsen, meddelar Konungen erforderlig rättelse i utslaget eller förvisar målet till annan myndighet, efter ty i 3 § är sagdt.

5 §.

Hafva genom beslut, som vunnit laga kraft, två eller flera myndigheter förklarat sig obehöriga att upptaga rättegångs- eller utsökningsmål.

och finner Konungen på anmälan af part, att någon af dem är behörig, förordnar Konungen, att målet må hos den myndighet upptagas.

6 §.

Ansökan eller anmälan, hvarom i detta kap. sägs, skall ingifvas till nedre justitierevisionen och vara åtföljd af de bevis, hvarå den grundas.

Finnes någon böra i ärendet höras, eller erfordras för frågans utredning särskild undersökning, förordnar Konungen derom.

7 §.

Ej må ansökan om resning eller beslut, hvarigenom resning beviljats efter ty i 3 § sägs, hindra verkställighet af utslag, der ej Konungen annorledes förordnar.

8 §.

I brottmål ege ej allmän åklagare i annat hänseende än så vidt angår ansvars- eller ersättningsskyldighet för honom sjelf söka resning, der han ej tillika är målsegande. Finner justitiekanslern sådana omständigheter vara för handen, att resning bör sökas, ege han derom förordna.

Hvad nu är stadgadt gälle ej i fråga om Riksdagens justitieombudsman.

Genom denna lag upphäfvas, med deri gjorda undantag, de särskilda stadganden, som utgöra förklaring eller ändring af föreskrifterna i 17 kap. rättegångsbalken i 1734 års lag eller tillägg till dessa föreskrifter, dock att hvad sålunda är stadgadt ej har afseende å förordningen den 4 Maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar.

Tillika upphäfves förklaringen den 14 Oktober 1892 af allmänna lagens stadganden om stämning, äfvensom hvad 4 och 5 mom. i 16 § af förordningen den 16 Februari 1864 om nya strafflagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall stadga angående skyldighet för part att i visst fall göra sig urtjufva.

Der i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i denna lag, skall den bestämmelse i stället tillämpas.

Denna lag skall lända till efterrättelse från och med den 1 Januari 1903; dock skall i mål och ärenden, som vid nämnda tid redan äro anhängiga, äldre lag tillämpas.

Förslag

till

L a g

om ändrad lydelse af 5 kap. 1 § ärfdabalken.

Häri genom förordnas, att 5 kap. 1 § ärfdabalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

Det barn, som dödt födes, må ej ärfva. Säg barnets fädernes fränder, att det var dödt födt, men visar modern, eller hennes arfvingar, att det var qvickt födt, ärfve då barn fader sin, moder barn sitt, och hennes arfvingar henne. Faller annat arf, medan barnet ännu i moderlifvet är, och födes det med lif fram, vare lag samma. Dör modern i födseln, och barnet lefver efter henne, ärfve då det sin moder, och barnets arfvingar barnet.

Denna lag skall träda i kraft den 1 Januari 1903; dock skall i mål, som då äro anhängiga, äldre lag tillämpas.

Förslag

till

L a g

om ändring i 14 kap. jordabalken.

Härigenom förordnas, att 4 § i 14 kap. jordabalken skall upphöra att gälla, samt att 3 § i samma kap. skall erhålla följande ändrade lydelse:

Nu vill någon med den synedom sig ej åtnöja, vädje då under hof-rätt, som i rättegångsbalken sägs.

Denna lag skall lända till efterrättelse från och med den 1 Januari 1903; dock skola mål, som vid nämnda tid redan äro anhängiga, behandlas efter äldre lag.

Förslag

till

L a g

om ändring i förordningen den 4 Maj 1855 angående handelsböcker
och handelsräkningar.

Härigenom förordnas, att 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 och 25 §§ i förordningen den 4 Maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar skola upphöra att gälla, samt att 23 § i samma förordning skall erhålla följande ändrade lydelse:

Räkning å varor, utborgade till köpman utan aftal om öppen kredit, skall gäldenären bevisligen tillställas senast inom tre månader efter utgången af det år, hvarunder det utborgade i handelsboken inskrefs, der ej annorlunda uttryckligen aftaladt blifvit.

Denna lag skall träda i kraft den 1 Januari 1903; dock skall i mål, som då äro anhängiga, äldre lag tillämpas.

Förslag

till

L a g

om ändrad lydelse af 49 § utsökningslagen.

Härigenom förordnas, att 49 § utsökningslagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

Har någon, som ej väddat mot underrätts dom, stämt om återvinning enligt 12 kap. rättegångsbalken, eller har någon enligt 25 kap. 10 § eller 30 kap. 24 § samma balk yrkat ogillande af dom, som eljest bör såsom lagakraftvunnen anses, gånge utan hinder deraf domen i verkställighet såsom lagakraftvunnen, såvidt ej rätten, der talan är anhängig, annorledes förordnar.

Huruvida dom må verkställas, då resning är sökt, derom stadgas i rättegångsbalken.

Denna lag skall träda i kraft den 1 Januari 1903; dock skall i ärenden, som vid nämnda tid äro anhängiga, äldre lag tillämpas.

Förslag

till

L a g

om ändrad lydelse af 4 och 6 §§ i lagen den 6 Mars 1899 om handräckning
åt utländsk domstol.

Häri genom förordnas, att 4 och 6 §§ i lagen den 6 Mars 1899 om
handräckning åt utländsk domstol skola erhålla följande ändrade lydelse:

4 §.

Möter ej för äskad åtgärd laga hinder, utsätte rätten eller domaren
dag för ärendets företagande. Skall någon vid rätten tillstädeskomma,
varde han genom rättens eller domarens försorg till rätten kallad. Är
fråga om granskning af skriftlig handling eller besigtning af annat flytt-
bart föremål, låte rätten eller domaren tillsäga den, som innehar föremålet,
att det vid rätten förete. Ej vare nödigt, att part om dagen för ärendets
företagande underrättas, der han ej sjelf skall afhöras eller något fullgöra.

Har den utländska domstolen begärt att erhålla underrättelse, hvilken
dag ärendet skall förekomma, aflåte rätten eller domaren i god tid sådan
underrättelse.

6 §.

Uteblifver part, som blifvit till rätten kallad, låte rätten dervid bero.

Denna lag skall träda i kraft den 1 Januari 1903; dock skall i ären-
den, som vid nämnda tid äro anhängiga, äldre lag tillämpas.

*Utdrag ur protokollet öfver justitiedepartements-
ärenden hållet inför Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-
Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 17 oktober
1900*

i närvaro af:

Hans excellens herr statsministern friherre VON OTTER,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden: WIKBLAD,
ANERSTEDT,
herr VON KRUSENSTJERNA,
grefve WACHTMEISTER,
CLAËSON,
DYRSSEN,
CRUSEBJÖRN,
ODELBERG,
HUSBERG.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Annerstedt anförde i underdånighet:

I skrifvelse den 23 april 1898 har Riksdagen anhållit, att Eders Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till skärpta ansvarsbestämmelser för vittnens utevaro från domstol. Dervid har Riksdagen tillika framhållit, att i samband med dylik skärpning borde, till förebyggande af alltför stora olägenheter af vittnespligtens fullgörande, vidtagas åtskilliga andra förändringar i gällande bestämmelser angående

vittnesbevisnings förebringande. I sådant afseende har Riksdagen ansett lämpligt att bestämmelser infördes derom, att föreläggande, hvarigenom uteblifvet vittne vid vite ålades inställelse, skulle vittnet delgifvas, att vittne under vissa förhållanden skulle vara berättigadt att bekomma förskott å vittnesersättning, att vittne skulle ega rätt att anföra besvär öfver beslut, hvarigenom böter eller viten för utevaro vittnet ådömts, samt att böter af nyssnämnda slag skulle gå åter, der vittnet visade laga förfall.

Hvad sålunda blifvit af Riksdagen ifrågasatt står, såsom ock i dess skrifvelse framhållits, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med motsvarande stadganden i den år 1897 framlagda propositionen med förslag till lag angående bevisning inför rätta. Den omständigheten, att sålunda vissa af de frågor, som i nämnda förslag berördes, nu åter bragts å bane, synes mig gifva anledning att öfverväga, huruvida icke det i förslaget behandlade ämne må kunna i sin helhet tagas under förnyad behandling.

Såsom bekant blef berörda förslag af Första Kammaren godkändt men tillvann sig icke bifall af Andra Kammaren. Den obenägenhet mot förslaget, som i sistnämnda kammare visade sig, synes, att döma af hvad som förekommit vid frågans behandling derstädes, haft sin grund i den uppfattning, att med nuvarande anordning af underdomstolarne och förfarandet derstädes det ej vore rådligt att i den omfattning förslaget innebar afskaffa de regler, hvilka tjenat domstolarne till ledning i afseende å bedömandet af förebragt bevisning, samt att affattningen af förslagets 1 §, som innebar rätt för domstolen att fritt pröfva verkan af bevisningen, skulle gifva domaren magt att efter sitt subjektiva tycke afgöra hvad som vore bevisadt i en rättegång.

Väl torde antydda betänkligheter näppeligen varit grundade, då, såsom upprepade gånger blifvit framhållet, den föreslagna lagen i afseende å bevispröfningen hufvudsakligen åsyftade att stadfästa grundsatser, som redan gjort sig gällande i rättskipningen. Men å andra sidan synes det ej heller vara oförenligt med förslagets allmänna ståndpunkt att i detsamma vidtaga sådana jemkningar, att de anförda anledningarna till missuppfattning undanröjas. Vid sådant förhållande och med hänsyn till de väsentliga framsteg förslaget i flera hänseenden innebär synes mig denna lagstiftningsfråga böra åter upptagas; och har, vid förnyad granskning af förslaget, detsamma funnits, efter vidtagande af ofvan antydda jemkningar, kunna i öfrigt lemnas till sitt hufvudsakliga innehåll orubbadt.

Efter det förslaget senast förevar till behandling hafva emellertid vissa andra viktiga delar af processlagstiftningen — nämligen frågorna om stämning, om invändningar i rättegång och om fullföljd af talan i

högre rätt — blifvit föremål för revision; och har dervid i afseende å de nya bestämmelsernas yttre form och uppställning funnits lämpligt att låta desamma ingå i rättegångsbalken i stället för de äldre stadganden, som af dem ersatts. Med hänsyn härtill synes det önskvärdt, att jemväl den nya lagstiftningen angående bevisning — i stället för att, såsom enligt de tidigare förslagen, erhålla formen af en från rättegångsbalken fristående lag — införlifvas med sagda balk, der den i sådant fall bör inrymmas i 17 kapitlet.

Nämnda kapitel innehåller emellertid för närvarande, utom lagstadganden om bevisning, jemväl vissa föreskrifter angående ett helt annat ämne, nämligen om förnyadt upptagande af brottmål, som af domstol afgjorts. Vid omarbetande af kapitlet synes man alltså ej kunna undgå att till granskning upptaga äfven dessa bestämmelser; och enär desamma till sitt innehåll stå i närmaste samband med de i rättegångsbalkens 31 kap. gifna stadganden om återställande af försuten tid och återbrytande af laga kraft egande dom, samt, på sätt högsta domstolen nyligen i ett der förehafdt lagärende erinrat, dessa stadganden måste anses föråldrade och delvis komma ur bruk, har en revision jemväl af 31 kap. ansetts i detta sammanhang böra företagas, dervid de af lagkomitén och äldre lagberedningen äfvensom af nya lagberedningen i dess s. k. principbetänkande afgifna förslag funnits kunna tjena till hufvudsaklig ledning.

I öfverensstämmelse med hvad nu anförts har inom lagbyrån utarbetats förslag till lag om ändrad lydelse af 17 och 31 kapitlen rättegångsbalken, hvilket förslag jag tillåter mig att i underdanighet anmäla; och har jag dervid att redogöra för de afvikelser, hvilka nu föreslagna stadganden i 17 kap. innebära i förhållande till det för 1897 års Riksdag framlagda förslaget angående bevisning äfvensom för de hufvudsakliga grunderna till de föreslagna bestämmelserna i 31 kap.

Till undvikande af den missuppfattning i afseende å domarens ställning till bevispröfningen, hvartill förut berörda bestämmelse i 1 § af 1897 års förslag förmenats kunna föranleda, har denna bestämmelse utlemnats, och det förbehåll, som i 2 punkten af samma § var gjordt beträffande den fortfarande giltigheten af särskilda föreskrifter angående verkan af visst slag af bevis, har vid sådant förhållande i detta sammanhang blifvit öfverflödigt. Jemväl den i sista punkten af paragrafen upptagna föreskriften, att rätten skulle i sin dom angifva de hufvudsakliga skäl, hvarpå den grundade sin öfvertygelse, har, med afseende å det i 24 kap. 3 § rättegångsbalken förekommande allmänna stadgandet om rättens skyldighet att angifva grunderna för dom, ansetts böra utgå.

Rättegångs-
balken.
17 kap.
1 §.

I följd af utelemnandet af regeln om domstolens befogenhet att fritt pröfva verkan af förebragt bevisning torde det emellertid vara af nöden att uttryckligt angifva, att rätten vid bedömande af hvad i rättegång skall hållas för sant har att taga hänsyn ej blott till sådana bevismedel, hvarom särskilda föreskrifter i 17 kap. meddelas, utan till alla skäl och omständigheter, som till stöd för parternas uppgifter förekommit. Ett stadgande af detta innehåll har därför i det nya förslaget upptagits såsom 1 §.

I detta sammanhang torde äfven böra framhållas, att de bestämmelser angående bevisbördans fördelning, som för närvarande äro gifna i 33 § af 17 kap. rättegångsbalken, och hvilka enligt det för Riksdagen framlagda förslaget varit afsedda att bibehållas, sakna motsvarighet i det nu föreliggande förslaget, hvilket åter härutinnan öfverensstämmer med nya lagberedningens år 1889 afgifna förslag i ämnet. Till stöd för utslutande af ifrågavarande bestämmelse må här åberopas hvad nya lagberedningen i sådant afseende anført:

»Att reglera bevisskyldigheten tillhör enligt beredningens mening icke förevarande del af lagstiftningen. Vore det möjligt att genom formella, för alla slag af rättsförhållanden lämpade föreskrifter bestämma, huru nämnda skyldighet bör mellan parterna fördelas, vore det visserligen på sin plats att i samband med de processuella reglerna om bevisning upptaga stadgande i detta ämne. Sådant är emellertid icke möjligt. Grunden för bevisskyldighetens fördelning kan icke, såsom 33 § antyder, sökas i partens ställning såsom kärande eller svarande i målet; det är icke denna egenskap, utan beskaffenheten af det yrkande parten i hvarje särskildt skede af rättegången framställer, som i sådant hänseende är afgörande. Den, som begär förändring i ett förhållande, hvilket faktiskt består eller hvars behöriga tillkomst är ådagalagd, får icke samma yrkande bifallet, med mindre de rättsliga förutsättningarna för den påyrkade förändringen äro för handen. Hvilka dessa förutsättningar äro, derom gifver den materiella rätten upplysning. Att fordra, det samtliga dessa förutsättningar skola inför domstolen styrkas, vore i många fall detsamma, som att vägra rätten erkännande; det är endast vissa af dessa förutsättningar, hvilkas tillvaro parten behöfver ådagalägga, under det att, beträffande andra, det måste åligga motparten att styrka att de saknas, om han påstår det. Hvilka förutsättningar nu äro af ena eller andra slaget, kan endast en undersökning af de särskilda rättsförhållandenas natur ådagalägga; först ur en sådan kan en riktig reglering af bevisskyldigheten framgå. För processrätten är en sådan undersökning främmande, och rättegångslagen kan i detta afseende icke gifva annat än en i bästa fall intetsägende, men möjligen missledande regel.»

I afseende å erkännandes verkan såsom bevis i brottmål innehöll 3 och 4 §§. nya lagberedningens förslag i 4 § den regel, att rätten egde, med hänsyn till hvad i öfrigt i målet förekommit, pröfva hvilken verkan såsom bevis kunde tilläggas parts erkännande. Häremot anmärkte lagutskottet vid 1893 års riksdag, då nämnda förslag förevar till behandling, att ett erkännande borde i ringare brottmål i och för sig göra vidare bevisning öfverflödig, och tillstyrkte lagutskottet förty, att i dylika mål erkännande skulle, i likhet med hvad som vore regel i tvistemål, gälla såsom fullt bevis. Med hänsyn till denna anmärkning gafs i 1897 års förslag åt 3 och 4 §§ en i viss mån förändrad lydelse. Denna lydelse synes emellertid icke utesluta den tolkning, att en anklagad skulle äfven i gröfre brottmål kunna fällas på sin bekännelse allena, blott ej dess tillförlitlighet af annan omständighet förringades. Till förebyggande af denna tolkning, som ej torde varit afsedd, och som, särskildt hvad angår lifssaker, står i bestämd strid med gällande rätt, har det ansetts erforderligt att i förevarande hänseende uppdraga en gräns mellan ringare och gröfre brott samt beträffande de senare uppställa den regel, att erkännande endast i förening med andra omständigheter i målet kan räknas såsom fullt bevis. I detta syfte hafva 3 och 4 §§ blifvit omredigerade, dervid, i öfverensstämmelse med hvad som enligt förslaget skulle komma att gälla i fråga om åläggande af väremålsed, till gröfre brott hänförts sådana, som enligt lag kunna medföra straffarbete öfver ett år eller förlust af medborgerligt förtroende.

Att låta domstol, som med anledning af vittnes uteblifvande ådömt vittnet böter, förordna om dessas återgång, der vittnet vid domstolen visade laga förfall, lärer näppeligen vara förenligt med grundsatsen, att vittnet bör ega att i högre rätt omedelbart föra klagan öfver bötesbeslutet. Gåfves nämligen möjlighet för vittnet att för beslutets häfvande anlita båda dessa utvägar, skulle det kunna tänkas, att frågan samtidigt komme under pröfning i två olika instanser. Vid sådant förhållande och då rätt till särskild klagan öfver beslutet synes böra vittnet medgifvas, hafva bestämmelser om återgång ej blifvit i förslaget upptagna. 6 §.

De föreskrifter 17 kap. 12 § rättegångsbalken äfvensom förklaringen den 22 Februari 1770 innehålla om domares återopande till vittne lemnades af de tidigare förslagen oberörda. Vid omarbetning af nyssberörda kapitel i lagen måste emellertid nämnda föreskrifter blifva föremål för granskning. Dervid har det funnits mindre egentligt att, såsom gällande rätt synes afse, låta domarens afhörande bero af den omständigheten, huruvida annan bevisning är att tillgå, och alltså, der detta är fallet, tillåta honom att, fastän till vittne återopad, deltaga i pröfningen af ett 27 §.

sakförhållande, hvarom han utanför domstolen vunnit kännedom; men enär å andra sidan ett stadgande, som utan förbehåll medgäfvit part rätt att till vittne åberopa domstolsledamot, lätt skulle kunna missbrukas i syfte att från domstolen utesluta en misshaglig ledamot, har, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med lagkomiténs och äldre lagberedningens förslag samt principbetänkandet, vittnesförhöret gjorts beroende deraf, huruvida den till vittne åberopade ledamoten själf finner sig ega kännedom om någon på målet inverkan omständighet.

29 §.

Den omständigheten, att föreskrifter angående verkan af vittnesbevisning i de tidigare förslagen saknats, synes, såsom redan blifvit erinradt, hafva varit en hufvudsaklig anledning till farhågan, att domarens subjektiva uppfattning skulle erhålla allt för stort inflytande vid bedömandet af förebragt bevisning. För att undanröjda denna farhåga har i förslaget 29 § upptagits föreskrift, att två vittnen skola anses som fullt bevis om det, hvari de sammanstämman, der ej omständigheter förekomma, som förringa tillförlitligheten af deras berättelse. Denna regel torde öfverensstämma med den tillämpning, som gällande föreskrift om två vittners vitsord i senare tider erhållit i rättskipningen, och synes i öfrigt hvilat på så allmängiltiga grunder, att den äfven utan uttryckligt stadgande skulle komma att af domstolarne tillämpas.

38—41 §§.

Enligt de äldre förslagen skulle parts skyldighet att på vederpartens uppfordran förete handling, som kunde antagas lända till upplysning i målet, ej lida annan inskränkning, än att vissa enskilda meddelanden vore från edition undantagna; och rätten skulle i hvarje fall ega att, der så pröfvades lämpligt, med viten framtinga skyldighetens fullgörande. Denna regel har på flere håll väckt betänkligheter. Det synes ej heller kunna bestridas, att den i nu angifna utsträckning bör under vissa förhållanden anses såsom alltför betungande, särskildt från den synpunkt, att hänsyn ej toges till möjligheten, att handlingens företeende kunde, oberoende af målets utgång, vålla parten skada. Det torde därför vara riktigt att inskränka en dylik ovilkorlig editionspligt till sådana handlingar, till hvilka den part, som åberopar dem, har ett af rättegången oberoende anspråk, eller hvilka på grund af anledningen till deras upprättande kunna anses särskildt afsedda att stå till tjänst som bevismedel för den part, som åberopat dem. Beträffande dylika handlingar synes åter editionsplikten böra göras oinskränkt ej mindre för part än äfven för tredje person.

I sådan riktning hafva stadgandena om editionspligt blifvit omarbetade.

I de tidigare förslagen ingingo bestämmelser angående fullföljd af talan mot vissa under rättegång meddelade beslut i frågor rörande bevisning. Salunda skulle enligt nämnda förslag särskild klagan få genom besvär föras: då vittne för uteblifvande dömts till böter eller fälts att utgifva försutet vite; då dömdt blifvit om ersättning till vittne eller sakkunnig eller till den, som efter rättens föreläggande dit ingifvit skriftlig handling; då rätten förklarar vittnes vägran att aflägga vittnesmål eller att besvara framställd fråga icke vara lagligen grundad eller för sådan vägran fält vittnet att utgifva vite; samt då vite adömts den, som undandragit sig fullgörande af åtaget uppdrag att vara sakkunnig, eller den, som, utan att vara part i målet, förpligtats att deri förete skriftig handling. Härjemte innehöllo förslagen en bestämmelse derom, att då part ej nöjdes med beslut, hvarigenom blifvit dömdt till väremåls- eller fyllnadsed, skulle i fråga om fullföljd af talan lända till efterrättelse hvad i sådant hänseende gälde om rättens slutliga utslag i målet. Samtliga dessa bestämmelser hafva i det nu föreliggande förslaget uteslutits. I det förslag till ändrad lydelse af, bland annat 16 och 25 kapitlen rättegångsbalken, som nyligen undergått högsta domstolens granskning, och om hvars framläggande för Riksdagen jag inom kort torde få göra hemstallan, har nämligen frågan om särskild klagan öfver beslut i rättegången blifvit i sin helhet upptagen till behandling, i följd hvaraf, under förutsättning af nämnda förslags godkännande, öfvermålade bestämmelser ej böra i 17 kap. inflyta. Skulle ater nyssnämnda förslag ej vinna godkännande, synas ifrågavarande bestämmelser om talans fullföljd framdeles kunna införlifvas med de nu föreslagna rättsreglerna om bevisning.

De tidigare förslagens bestämmelser om tolks tillkallande i vissa fall vid vittnesförhör hafva likaledes här utelemnats, då sådana bestämmelser ingå i ett särskildt lagförslag om tolks anlitande vid domstol, hvilket jag har att särskildt denna dag anmäla.

De i 14 kap. 9 och 10 §§ rättegångsbalken upptagna föreskrifter angående s. k. vrängoed, hvilka föreskrifter enligt 1897 års förslag skulle bortfalla, hafva, såsom ej tillhörande lagstiftningen om bevisning, i nu förevarande förslag lemnats orubbade.

Enligt 17 kap. 32 § rättegångsbalken, sadant detta lagrum lyder i förordningen den 20 Januari 1779, gäller i fråga om alla »urhota mål», att, der den tilltalade antingen fatt befrielseutslag eller ock blifvit fäld till mindre, ännu ej verkställt straff än han förtjent, öfverrätt eger att, då nya skäl och omständigheter förekomma, återupptaga målet, en regel hvarifran undantag göres allenast beträffande statsbrott. Ifrågavarande stadgande skulle enligt förslaget bortfalla. Redan lagkomitén erinrade,

31 kap.

att det vore lika viktigt, att en anklagad finge njuta befrielsedom till godo i brottmål, som att ett i tvistemål utfärdadt domslut egde bestånd, samt att förty sättest att få ett brottmål ånyo upptaget borde vara detsamma, som för ett slikt upptagande af tvistemål vore stadgad. Rigtigheten häraf torde ej kunna förnekas, och det nu utarbetade förslaget hvilat därför på den grundsatsen, att ett genom laga kraft egande dom afgjort brottmål i intet fall får återupptagas utan med Konungens tillstånd.

1 §. Förslagets bestämmelser i afseende å gränserna för rätten att söka återställande af försuten tid torde öfverensstämma med de grundsatser, som iakttagits vid tillämpning af nu gällande stadganden i ämnet. Sålunda afses här uteslutande försummelse af fatalier i mål eller ärende, som anhängiggjorts hos domstol eller öfverexekutor, eller af tid, som är stadgad för anhängiggörande hos sådan myndighet af klander å vissa förrättningar eller för återvinning enligt utskökningslagen. Att i andra fall, der viss tid för vidtagande af en åtgärd är i lag föreskrifven och den tid försutits, låta resning ifrågakomma har ansetts oförenligt med rättssäkerhetens kraf.

Frågan om återställande af försuten tid i administrativa mål och ärenden har, såsom fallande utom rättegångsbalkens område, här lemnats oberörd.

2 §. Under 2 § inrymmas villkoren för en laga kraft egande doms återbrytande på den grund, att en part tror sig kunna med nya skäl ådaga-lägga, att målet oriktigt afgjorts. Såvidt brottmål angår är rätten att söka detta slags resning ej obetingadt medgifven i gällande lag. På grund af stadgandena i 17 kap. 32 § rättegångsbalken torde ett laga kraft egande utslag ej ens i resningsväg få till den anklagades nackdel återbrytas, då fråga är om ringare brott i allmänhet, ej heller beträffande förbrytelser, som äro att hänföra till statsbrott, och slutligen ej heller, då den, som blifvit dömd till lindrigare straff än han rätteligen förskylt, redan undergått sagda straff. Förslaget har beträffande de två förstnämnda undantagen i hufvudsak ställt sig på gällande rätts ståndpunkt; såsom gräns mellan ringare och gröfre brott har dock i detta fall syntts lämpligt att sätta det förhållande, huruvida straff för brottet kan efter viss tid förfalla. Beträffande åter betydelsen af den omständighet, att den brottslige redan undergått straff, afviker förslaget från hvad nu gäller. Det har nämligen ansetts vara för rättskänslan stötande, om en brottsling skulle undgå ett med rätta förskylt svårt straff af den anledning, att han förut endast kunnat öfvertygas om en ringare grad af brottslighet och utstatt ett deremot svarande, måhända högst obetydligt straff. Förslaget medgifver därför, att resning får af åklagare eller målsegande sökas

äfven i sist afsedda fall. Att en dylik befogenhet skulle komma att gifva anledning till missbruk, torde ej vara att befara.

Från lagkomiténs och lagberedningarnes förslag har i denna § upptagits föreskrift, att om någon, som blifvit för brott dömd, är afviden, närmaste anhöriga ega att i hans ställe söka resning.

Enligt gällande rätt skall, då i någon sak resning vunnits på grund af nya skäl, saken förvisas till den rätt, som sist har dömt deri. Denna föreskrift har stundom visat sig vara mindre lämplig, särskildt i fall då saken varit afgjord i högsta domstolen. Beträffande brottmål hafva ock samtliga föregående förslag inneburit, att den förnyade ransakning, som resnings beviljande för med sig, borde ega rum vid första domstolen. Äfven i civila mål torde emellertid beviljande af resning esomoftast nödvändiggjöra en vidlyftig handläggning och bevisföring, hvars förläggande till underdomstol otvifvelaktigt bäst öfverensstämmer med parternas intressen. På dessa grunder har i förslaget upptagits föreskrift, att vid resnings beviljande på grund af nytt skäl, målet skall förvisas till första domstolen.

Att, i händelse af misskrifning, missräkning eller annan sådan felaktighet i en laga kraft egande dom, det bör ankomma på Konungen att meddela åtgärd för felets afhjelpande, har redan tillföre varit i rättsskipningen antaget. Med godkännande af denna grundsats har, för undvikande af onödig omgång, blifvit i 3 § föreslaget, att rättelse i domen i hvarje fall skall af Konungen omedelbart meddelas. 3 §.

Jemväl den i 4 § upptagna föreskrift om resning i det fall, då två eller flere domstolar, af hvilka någon är behörig att upptaga ett visst mål, förklarat sig obehöriga, öfverensstämmer med rådande praxis. 4 §.

Nu gällande bestämmelser om resning innebära aläggande för sökanden att, i likhet med hvad i vissa fall är för fullföljd af talan föreskrifvet, fullgöra dom samt ställa borgen för kostnad och skada. Det förslag till lag angående ändring i vissa delar af rättegångsbalken, hvilket, såsom jag ofvan nämnt, nyligen undergått högsta domstolens granskning, afser att jemväl för nu berörda fall upphäfva ifrågavarande prestanda, och i enlighet härmed hafva desamma ej heller blifvit i förevarande förslag upptagna. Äfven föreskrifterna om böter för den, som utan skäl sökt resning, samt om edgång af den, som på grund af nya skäl vunnit resning, hafva ansetts lämpligen kunna bortfalla. 5 §.

Att ansökan om resning i regel ej bör hindra doms verkställande, är en grundsats, hvars rättighet ej kan ifrågasättas. Men otvifvelaktigt kunna fall förekomma, der resning skulle vara gagnlös, om verkställighet af domen redan skett, och detta gäller ej mindre i fråga om tviste- och 6 §.

utsökningsmål än i brottmål. Det har därför ansetts skäligt att för sådana fall lemna en utväg öppen att förekomma verkställighet, och då befogetheten härtill enligt förslaget skall tillkomma högsta domstolen, torde någon olägenhet af denna anordning ej vara att befara. Upptagandet af denna regel föranleder emellertid någon ändring i 49 § utsökningslagen, dertill förslag blifvit uppgjordt.

Beslut, som innefattar medgifvande af resning enligt 1 eller 2 §, torde ej heller ovilkorligen böra medföra inställande af verkställighet å dom, som resningen afser, utan synes jämväl här böra öfverlemnas åt högsta domstolen att efter omständigheterna förordna. Dock måste uppenbarligen i de fall, der resning vunnits af en till straff dömd, resningsbeslutet städse medföra inställande af bestraffningen i afvaktan å den nya dom, som af resningen föranledes.

I sammanhang med de tidigare lagförslagen angående bevisning framlades för Riksdagen förslag till lagar om ändrad lydelse af 5 kap. 1 § ärfdabalken, om ändring i 14 kap. jordabalken och om ändring i förordningen den 4 Maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar. Dessa förslag, hvilka allenast åsyftade vissa, af de ifrågasatta nya bevisreglerna föranledda jemkningar i nämnda lagrum, hafva ansetts nu böra i väsentligen oförändradt skick åter upptagas.»

Departementschefen uppläste härefter förut omförmälda under bilagorna Litt. L—P vid detta protokoll fogade lagförslag, nämligen förslag till:

- 1:o) Lag om ändrad lydelse af 17 och 31 kapitlen rättegångsbalken;
- 2:o) Lag om ändrad lydelse af 5 kap. 1 § ärfdabalken;
- 3:o) Lag om ändring i 14 kap. jordabalken;
- 4:o) Lag om ändring i förordningen den 4 Maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar; samt
- 5:o) Lag om ändrad lydelse af 49 § utsökningslagen;

och hemställde departementschefen i underdanighet, att öfver dessa förslag Högsta Domstolens utlåtande måtte för det ändamål § 87 regeringsformen omförmäler genom note ur protokollet inhemtas.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Kongl. Höghet Kronprinsen-Regenten i nåder lemna bifall.

Ex protocollo

Erik Ölander.

Btl. Litt. L.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse af 17 och 31 kapitlen rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 17 och 31 kapitlen rättegångsbalken skola erhålla följande ändrade lydelse:

17 kap.

Om bevisning inför rätta.

1 §.

Då dom skall fällas, öfverväge rätten alla skäl och omständigheter, som till stöd för parternas uppgifter förekommit, och pröfve på grund deraf hvad i målet bör hållas för sant.

2 §.

Finner rätten, der fråga är om skadestånd, part vara dertill berättigad men är ej angående skadans omfång fullständig utredning förebragt; ege rätten bestämma skadeståndet till det belopp, som med afseende å upplysta eller eljest af rätten kända förhållanden pröfvas skäligt.

3 §.

Har i tvistemål part inför rätta erkänt viss omständighet, vare vidare bevisning derom ej mot honom erforderlig, utan så är, att målet är af beskaffenhet att ej kunna genom förlikning mellan parterna avslutas.

Gör parten sannolikt, att erkännandet varit föranlett af missuppfattning, eller att det tillkommit genom tvång eller förledande, skall erkännandet vara utan verkan. Återkallar parten eljest sitt erkännande, pröfve rätten med afseende å de skäl, som för återkallelsen åberopas, och öfriga omständigheter i målet, om och i hvad mån verkan af erkännandet genom återkallelsen förringas.

Finnes erkännandet uppenbart osant, skall det lemnas utan afseende, ehvad det återkallas eller icke.

4 §.

I brottmål skall hvad part inför rätta erkänt emot honom gälla såsom bevisadt, der ej erkännandets tillförlitlighet förringas af dess egen beskaffenhet eller af annat förhållande; dock må ej någon allenast på egen bekännelse dömas saker till gerning, som i lag är belagd med dödsstraff eller straffarbete öfver ett år eller förlust af medborgerligt förtroende.

5 §.

Vill någon sin talan med vittne fästa, begäre stämning å vittnet hos den, som det enligt 11 kap. tillkommer att utfärda stämningar till rätten. Begär någon i samma mål stämning å flere vittnen eller å vederpart och vittne; de må genom en stämning inkallas. Allmän åklagare ege sjelf utfärda stämning å vittne, som han vill vid underrätt åberopa.

I stämning å vittne skall intagas uppgift å parterna och målet afvensom tid och ort för inställelsen. Stämningen skall i hufvudskrift eller besannad afskrift tillställas vittnet så tidigt, att vittnet kan bekvämligen infinna sig vid rätten å tid, som i stämningen är utsatt. Hvad i 11 kap. 8 och 20 §§ är stadgadt angående stämning å part ege jemväl tillämpning i fråga om stämning å vittne.

Är någon, som till vittne åberopas, vid rätten tillstädes, vare, ändå att han ej är stämd, pliktig att aflägga vittnesmål, der rätten så förordnar.

6 §.

Är vittne, som blifvit lagligen kalladt, ej tillstädes när målet företages till behandling, och visas ej laga förfall, dömes till böter från och med tio till och med två hundra daler; och förelägge rätten vittnet vid vite att inställa sig å annan tid. Föreläggande, hvarom nu är sagdt, skall vittnet delgifvas. Kommer ej vittnet ändå, må vittnet till rätten hemtas. I brottmål, deri den tilltalade hålles häktad, må rätten genast låta hemta vittne, som utan styrkt laga förfall uteblifvit. Afstår den, som låtit kalla vittnet, från sin begäran om vittnets hörande, eller kommer eljest frågan derom att förfalla; må ej vittnet sedan för uteblifvande dömas till böter eller fallas att utgifva vite.

7 §.

Den är jäfvig att vittna, hvilken är yngre än femton år eller saknar förståndets fulla bruk eller är förlustig medborgerligt förtroende.

Är den, som till vittne åberopas, under tilltal för brott, som kan medföra förlust af medborgerligt förtroende; pröfve rätten efter omständigheterna, huruvida åtalet bör utgöra hinder för hans hörande.

8 §.

Eger den, som till vittne åberopas, del i saken, ändå att han ej förer talan i målet, eller kan han af dess utgång vänta synnerlig nytta eller skada; vare han i det mål jäfvig att vittna.

I mål, som angår kommun, bolag eller förening, vare medlem af eller delegare i den samfällighet ej i denna egenskap jäfvig att vittna, der han icke är enligt lag omedelbart och personligen ansvarig för samfällighetens förbindelser eller kan vänta synnerlig nytta eller skada af målets utgång.

Har i brottmål målsegande förklarat sig ej vilja föra talan, må han ändå ej höras såsom vittne. Embets- eller tjänsteman eller den, som är förordnad eller vald att förrätta offentligt tjensteärendet eller utöfva annan allmän befattning eller kallad att tillhandagå vid offentlig förrättning, vare dock ej i egenskap af målsegande jäfvig att om brott, som blifvit emot honom begånget under utöfningen af embetet, tjensten eller uppdraget, afgifva vittnesmål, der han förklarat sig ej vilja föra talan och annat vittne

ej är att tillgå. I fråga om brott, som blifvit föröfvadt mot två eller flere, pröfve rätten efter omständigheterna, huruvida den ene af dem må vittna om det, som händt den andre.

Den, som skäligen misstänkes för brott eller delaktighet deri, må ej höras såsom vittne angående brottet.

9 §.

Den, som med part eller med målsegande, hvilken ej förer talan i målet, eller med annan, som jemlikt 8 § är jäfvig deri, är eller varit förenad i äktenskap, eller är trolofvad, eller är i rätt ned- eller uppstigande skyldskap eller svågerlag, eller är i den skyldskap, att den ene är den andres broder eller syster eller broder- eller systerbarn, eller är i svågerlag i ty att den ene är eller varit gift med den andres syskon, vare i det mål jäfvig att vittna; dock må, då fråga är om brott, som blifvit föröfvadt emot två eller flere, den, som till någon af målsegandena står i det förhållande nu är sagdt, efter rättens bepröfvande höras om det, som händt annan målsegande. Huruvida fosterföräldrar eller fosterbarn till part eller till målsegande, hvilken ej förer talan, eller till annan, som jemlikt 8 § är jäfvig, må vittna i målet, pröfve rätten efter omständigheterna i hvarje särskildt fall.

I tvistemål skall dock ej räknas för jäf, att vittne är i det förhållande här är nämndt till någon, som väl å tjenstens vägnar eller i egenkap af förmyndare eller såsom syssloman för kommun, bolag eller förening förer talan i målet, men sjelf icke eger sådan del i saken, som enligt 8 § utgör laga jäf, eller kan af målets utgång vänta synnerlig nytta eller skada.

10 §.

Åsämjas parterna att låta den vittna, som enligt 8 eller 9 § är jäfvig, eller som för annat brott än mened är förlustig medborgerligt förtroende, må han såsom vittne höras, der rätten finner det lämpligt; dock må ej någon, som enligt 8 eller 9 § är jäfvig, utan sitt medgifvande förpligtas att aflägga vittnesmål.

11 §.

Innan vittne höres, efterfråge rättens ordförande, om jäf mot vittnet finnes. Åberopas till vittne någon, som ej är känd, eller förekommer an-

ledning att mot vittne finnes sådant jäf, som i 7 § omförmåles; förelägge rätten den part, som äskar vittnets hörande, att angående vittnet förebringa den upplysning rätten finner nödig. Ej må vittnet höras innan sådan upplysning vunnits.

Gör part mot vittne annat jäf, och förekommer anledning, att jäfvet är lagligen grundadt, ändå att det ej kan strax fulltygas; pröfve rätten om vittnet må genast höras eller med förhöret skall anstå till annan dag, och förelägge rätten den part, som gjort jäfvet, att det styrka, der vittnet blifvit strax hördt, å viss dag och, der med förhöret skall anstå, å den dag, till hvilken förhöret uppskjutits, vid äfventyr att vidare rådrum för sådant ändamål ej medgifves.

Finnes, sedan vittne blifvit hördt, att det var jäfvigt, pröfve rätten, då dom i målet fälles, hvad afseende må å vittnets utsaga fästas.

12 §.

Rättens ordförande tillfråge vittnet om dess yrke och hemvist; hvad derom upplyses skall i protokollet antecknas. Förekommer omständighet, hvilken rätten finner vara af särskild betydelse för bedömande af vittnets trovärdighet, varde sådant ock i protokollet anmärkt.

13 §.

Vittne må ej utan sitt medgifvande höras angående omständighet, hvars uppenbarande kan för åtal utsätta vittnet eller någon, till hvilken vittnet står i det förhållande 9 § omförmåler. Är genom allmän lag eller särskild författning någon ålagdt att ej uppenbara hvad han på grund af embete, tjenst eller annan befattning får sig bekant; må han ej om sådant höras såsom vittne, med mindre han blifvit i laga ordning löst från sin förpligtelse. Ej heller må den, som blifvit anlita att föra parts talan i rättegång eller deri honom biträda, utan hufvudmannens medgifvande höras såsom vittne om hvad han för fullgörande af det uppdrag fått sig förtrodt.

14 §.

Förr än vittne afgifver sin berättelse, skall vittnet, med hand å bok, aflägga denna ed: »Jag, N. N. lofvar och svär vid Gud och Hans heliga

evangelium, att jag skall vittna och gifva tillkänna allt, hvad jag vet i denna sak händt och sant vara, så att jag ej något förtiger, tillägger eller förändrar; så sant mig Gud hjelpe till lif och själ.»

Sedan vittne aflagt ed, erinre rättens ordförande vittnet om edens vikt och betydelse. Förekommer anledning, att vittne icke rätt förstår edens vikt, ege rätten hänvisa vittnet till dess själasörjare att af honom erhålla nödig undervisning.

Eftergifva parterna å ömse sidor vittneseden, pröfve rätten, huruvida vittnet må utan ed höras. Tillåtes det, varde vittnet erinradt, att dess förpligtelse och ansvar icke genom edens eftergifvande förringas.

15 §.

Vittne skall muntligen och i ett sammanhang afgifva sin berättelse. Rättens ordförande har att till vittnet framställa de frågor, som erfordras för vinnande af säker och fullständig upplysning om hvad vittnet har sig bekant i målet. Part vare berättigad att genom rättens ordförande till vittnet framställa frågor angående sådant, som hörer till saken.

Skriftlig berättelse, som af vittne åberopas, må ej uppläsas, innan vittnet muntligen afgifvit sin utsaga, der ej rättens ordförande med afseende å särskilda omständigheter finner det böra medgifvas.

Vittnes berättelse skall strax upptecknas och för vittnet uppläsas. Rättens ordförande inhemte derefter vittnets förklaring, om dess utsaga är rätteligen fattad; och varde förklaringen i protokollet anmärkt. Påminner sig vittnet sedan något mera, förrän i målet är dömdt, gifve det strax rätten tillkänna.

16 §.

Förekommer anledning, att vittne i parts närvaro af rädsla eller annan orsak ej fritt utsäger sanningen, eller hindrar part vittne i dess berättelse genom att falla vittnet i talet eller annorledes; ege rätten förordna, att parten ej må vara tillstädes, medan vittnet höres.

Sedan parten åter förekallats, skall vittnets berättelse uppläsas för parten; och ege han derefter att genom rättens ordförande till vittnet framställa de frågor, hvartill anledning må finnas.

17 §.

Äro vittnen flera, skola de hvar för sig höras. Ej bör under förhör med vittne vara tillstädes annat vittne, som senare skall höras.

Finnas vittnens utsagor mörka eller stridiga, må rätten ställa vittnena till förhör emot hvarandra.

18 §.

Pröfvas nödigt, att någon, som vittnat i målet, ånyo höres, ege rätten förordna om vittnets inkallande.

Den, som sålunda skall höras, må vittna å förut aflagd ed; och varde han om den ed af rättens ordförande erinrad.

19 §.

Vägrar vittne att aflägga vittnesmål eller att besvara framställd fråga, pröfve rätten de skäl, vittnet åberopar, och gifve sitt utslag deröfver. Förklaras vittnets vägran ej vara lagligen grundad, men tredskas vittnet ändå, förelägge rätten vittnet vid vite och, der vittnet ej deraf låter sig rätta, vid äfventyr af häkte att fullgöra sin skyldighet. Ej må af anledning, som nu är sagd, i samma mål viten någon ådömas till högre sammanlagdt belopp än ett tusen daler eller någon hållas i häkte under längre tid än sammanlagdt sex månader. Vittne, som blifvit i häkte insatt, skall åter för rätten inställas i stad inom åtta dagar och å landet inom fyra veckor; erfordras för den skull urtima ting, gälle derom hvad om urtima ting för ransakning med häktad finnes stadgadt.

Återkallar den, som åberopat vittnet, sin begäran om vittnets hörande, eller kommer eljest frågan derom att förfalla; må ej sedan beslut, hvaregenom vite blifvit vittnet förelagdt, vinna tillämpning: är vittne i häkte insatt, förordne rätten, att vittnet genast skall ur häktet lösgrifvas.

20 §.

Den, som påkallat vittne, ersätte vittnet dess resekostnad, uppehälle och tidspillan. Sämjas de ej om beloppet, lägge rätten dem emellan efter

ty skäligen pröfvas. Vittne, som enligt rättens beslut blifvit hemtadt, skall sjelf vidkännas hemtningskostnaden. Kallas någon att aflägga vittnesmål vid annan domstol än den underrätt, inom hvars domvärjo vittnet har sitt hemvist, och är detta beläget på längre afstånd än fem nymil från det ställe, der förhöret skall hållas; vare den part, som påkallat vittnet, skyldig att i förskott till vittnet utgifva skjutspenningar för en häst fram och åter eller, der jernvägs- eller ångbåtslägenhet kan för resan eller någon del deraf begagnas, afgift för billigaste plats å bantåg eller ångbåt. Har rätten, enligt hvad i 18 § sägs, förordnat om vittnes inkallande, ege rätten jemväl att, efter ty skäligen pröfvas, bestämma, af hvem ersättningen till vittnet så ock förskott å resekostnad, der sådant bör utgå, skall gäldas.

Beslut om ersättning, hvarom nu är sagdt, gånge utan hinder af förd klagan i verkställighet.

Om ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål, der allmän åklagare å tjenstens vägnar förer talan, är särskildt stadgad.

21 §.

Vistas vittne, som vid underrätt åberopas, utom rättens domvärjo, och hindras vittnet af sjukdom eller annan giltig orsak att inställa sig vid rätten, eller finnes inställelsen medföra oskäligen kostnad; ege rätten uppdraga åt annan underrätt att hålla vittnesförhöret.

Förordnar hofrätt eller Konungen om vittnes hörande, bestämme tillika, efter ty lämpligast finnes, hvar vittnet skall höras.

22 §.

Kan vittne till följd af sjukdom eller ålderdomssvaghet ej inställa sig vid domstol, varde vittnet afhördt i sin bostad. När förhöret hålles af häradsrätt, vare ej erforderligt, att af nämnden flere än två sitta i rätten.

23 §.

Nu kommer part å tid, då målet icke är före vid rätten, och söker att få vittne hördt; visar parten, att i följd af vittnets sjukdom eller af annan orsak det icke utan våda kan anstå med vittnets hörande; ege rätten, ändå att vederparten ej blifvit hörd öfver ansökningen, förordna om vittnes-

förhöret. Handlägges målet vid häradsrätt, och kan ej dess beslut afvaktas, ege rättens ordförande meddela förordnande, som nu är sagdt.

24 §.

Har rätten jemlikt 21 eller 22 § förordnat om vittnes hörande vid annan domstol eller i vittnets bostad, och är ej i beslutet utsatt dag för förhöret, eller har i fall, som 23 § omförmäler, rätten eller dess ordförande tillåtit vittnes hörande; åligge den part, som åberopat vittnet, att om dagen för förhöret underrätta vederparten så tidigt, att denne kan vid förhöret sig inställa. Sker det ej, och visas icke giltig ursäkt, varde förhöret instäldt, der ej vederparten är tillstädes.

Finnes i brottmål, deri den tilltalade hålles häktad, nödigt, att vittne höres vid annan domstol än den, der målet är anhängigt, eller skall i sådant mål rätten hålla vittnesförhör i fall, som 22 eller 23 § afser; åligge den rätt, som skall hålla förhöret, att föranstalta ej mindre att den tilltalade, der det utan synnerlig olägenhet kan ske, varder vid förhöret instäld, än ock att nödig underrättelse meddelas åklagaren i målet.

25 §.

Gör part, när vittne skall höras vid annan rätt än den, der vittnet åberopats, mot vittnet jäf, som förut ej pröfvats, eller vägrar vittnet att aflägga vittnesmål eller att besvara framställd fråga, och finner rätten anledning förekomma, att jäfvet är lagligen grundadt, eller att vittnet eger skäl för sin vägran; varde förhöret instäldt och parten hänvisad att vid den rätt, der vittnet åberopats, påkalla pröfning af jäfvet eller af skälen för vittnets vägran.

26 §.

Vistas vittne utom riket, och begär part, att vittnet höres inför svensk beskickning eller inför svensk konsul, som enligt lag eller Konungens bemyndigande eger anställa sådant förhör, må rätten det tillåta, der giltiga skäl visas. Har vederparten uppgifvit ombud å den ort, der förhöret skall hållas, bör ombudet i god tid förut underrättas om förhöret.

Angående vittnesförhör vid utländsk domstol lände till efterrättelse hvad derom är särskildt stadgadt.

27 §.

Åberopas till vittne någon, som i rätten sitter, pröfve då på sin domareed, om han vet något, som kan tjena till upplysning i målet. Finner han det, varde såsom vittne hörd och hålle sig sedan från målet.

28 §.

Söker någon att till framtida säkerhet få vittne hördt angående omständighet, hvarom han ej har rättegång med annan; pröfve rätten, huruvida det må ske. Finnes sökandens rätt bero däraf, att vittnet höres, och afses ej att genom förhöret vinna upplysning angående brott eller skamlig gerning, varde vittnet hördt, der ej jäf kan utletas. Finner rätten särskild omständighet föranleda, att tillfälle bör lemnas annan, hvars rätt kan vara beroende af vittnesförhöret, att dervid närvara, låte rätten genom sökandens försorg kalla honom till förhöret; och njute han för inställelsen skäligh ersättning.

Ej vare någon pliktig att för vittnesmåls afläggande i fall, som här är sagdt, inställa sig vid annan domstol än den underrätt, inom hvars domvärjo han har sitt hemvist.

29 §.

Två vittnen vare om det, hvori de sammanstämma, fullt bevis, der ej omständigheter förekomma, som förringa tillförlitligheten af deras berättelse.

30 §.

I mål angående brott, hvarå dödsstraff eller straffarbete enligt lag kan följa, må den, som är jäfvig att vittna, höras utan ed, der anledning är, att hans hörande kan lända till upplysning i målet, och rätten finner det lämpligt; dock ej föräldrar mot barn eller barn mot föräldrar, ej heller äkta makar eller syskon mot hvarandra, der ej dödsstraff eller straffarbete på lifstid å brottet följa kan och eljest all upplysning i målet saknas.

Hörsammar ej den, som blifvit kallad att sålunda upplysningsvis höras, rättens bud, vare lag, som om vittne är stadgad. Är den, som skall höras, icke af den ålder eller sinnesbeskaffenhet, att enligt lag ansvar kan honom ådömas, ege rätten, der han tredskas, förordna, att han skall till rätten hemtas.

I fråga om ersättning för inställelsen ege den, hvilken upplysningsvis höres, enahanda rätt som vittne.

31 §.

Finnes för pröfning af fråga, som icke utan särskild insigt i viss vetenskap, konst eller handtering kan bedömas, nödigt att inhemta yttrande af sakkunnig, höre rätten öfver frågan myndighet, embets- eller tjänsteman eller annan, som är satt att tillhandagå med yttrande i det ämne, frågan rör, eller nämne en eller flere för redbarhet och för skicklighet i ämnet kända personer att afgifva yttrande.

Vid val af sakkunnig har rätten att tillse, att uppdraget ej lemnas någon, som till saken eller till någondera parten är i sådant förhållande, att derigenom hans tillförlitlighet kan anses förringad.

Ej må någon, som icke å embetes vägnar eller eljest på grund af allmänt uppdrag har att afgifva yttrande såsom sakkunnig, mot sin vilja dertill förpligtas. Den, som åtagit sig sådant uppdrag, må sedan ej utan giltig ursäkt undandraga sig att det fullgöra; tredskas han, ege rätten hålla honom dertill medelst vite.

32 §.

Nämnes till sakkunnig någon, som icke å embetes vägnar eller eljest på grund af allmänt uppdrag har att afgifva yttrande i frågan, förordne rätten tillika, huruvida den sakkunnige har att afgifva skriftligt utlåtande eller skall muntligen vid rätten meddela upplysning.

Sakkunnig, som här afses, skall, der rätten så förordnar, aflägga ed, att han skall efter bästa förstånd och samvete fullgöra det uppdrag, som honom i målet lemnats. Eden skall inledas och avslutas så, som angående ed af vittne stadgas. Är af den sakkunnige skriftligt utlåtande afgifvet, varde eden derefter lämpad; och må i ty fall eden afläggas vid den underrätt, som för den sakkunnige är lägligast.

33 §.

Sakkunnig njute för sitt biträde skäligen godtgörelse efter ty rätten bestämmer. Om ersättning till sakkunnig, som å embetes vägnar eller eljest på grund af allmänt uppdrag har att afgifva yttrande, gälla hvad särskildt stadgas.

Ersättningen skall utgifvas af kändanden eller, der målet är i högre rätt fullföljdt, af klaganden men stanna å den, som vid målets slut rätten finner dertill skyldig. I brottmål, der allmän åklagare å tjenstens vägnar förer talan, skall ersättningen förskottsvis utgå af allmänna medel.

Beslut om ersättning till sakkunnig gånge utan hinder af förd klagan i verkställighet.

34 §.

Hvad i 31, 32 och 33 §§ är stadgadt skall ock ega tillämpning i fall, då rätten finner nödigt att vid besigtning eller undersökning af visst föremål anlita biträde af sakkunnig.

35 §.

Är i allmän lag eller särskild författning föreskrift meddelad angående sakkunnigs hörande i visst fall, lände den till efterrättelse.

36 §.

Vill part hafva sakkunnig, som ej är nämnd af rätten, hörd i målet, gälla derom hvad om vittne är stadgadt.

37 §.

Företer part skriftlig handling att dermed styrka sin talan, pröfve rätten efter omständigheterna handlingens beskaffenhet och riktighet, så ock hvad vitsord den i målet eger.

Är för visst fall stadgande i lag meddeladt angående det vitsord, handling tillkommer, lände det stadgande till efterrättelse.

38 §.

Finnes handling, som part åberopar, i annans värjo, och är parten såsom egare af handlingen eller delegare deri eller på grund af aftal eller särskildt stadgande berättigad till handlingens utbekommande eller skärskådande, vare, der handlingen kan antagas innehålla upplysning rörande målet, den, som handlingen innehar, ehvad han är part eller icke, pliktig att på rättens anmaning den i målet förete. Lag samma vare, der handling, som af part åberopas, är upprättad att lända till efterrättelse i något rättsförhållande, som parten rör, eller den innefattar meddelande, som i fråga om något parternas rättsförhållande af endera parten aflåtits till den andre eller till någon, som rättsförhållandet förmedlat.

39 §.

Nu åberopar part i annat fall, än i 38 § sägs, handling, som finnes i vederpartens eller annans värjo; är anledning, att af handlingen kan i målet vinnas upplysning, som eljest ej är att tillgå, ege rätten ock förelägga den, som innehar handlingen, att den vid rätten förete, dock ej der fråga är om bref eller annat enskildt meddelande, eller då skal finnes att antaga, det handlingens företeende kan, oberoende af målets utgång, lända innehafvaren eller någon, som till honom står i det förhållande 9 § omförmäler, till skada eller synnerlig olägenhet.

40 §.

Undandrager sig part att efter rättens anmaning förete handling, pröfve rätten, hvilken verkan såsom bevis må tilläggas hans förfarande. Är sådant fall för handen, som i 38 § sägs, ege rätten ock lägga vite före; dock må ej i brottmål vite föreläggas den tilltalade.

Skall någon, som ej är part, förete handling, varde vite honom förelagdt.

41 §.

Hvad om skyldighet att förete handling är i 38 och 39 §§ stadgadt skall ej ega tillämpning å den, som å embetes vägnar, innehar handling, hvilken till bevis i målet åberopas.

42 §.

Den, som jemlikt 38 eller 39 § skall förete handling, ingifve den i hufvudskrift, der ej rätten finner styrkt afskrift vara för ändamålet tillfyllest. Innehåller handlingen jemväl sådant, som icke rör saken, och som innehafvaren ej vill hafva kunnigt, ege han till rätten ingifva utdrag af handlingen jemte intyg, som af rätten godkännes, att intet, som angår saken, uteslutits.

43 §.

Skall annan än part förete handling, njute för besvär och kostnad, som af sådan anledning honom tillskyndas, ersättning, efter ty rätten pröfvar skäligt, af den part, hvilken begärt handlingens företeende. Beslut om ersättning, hvarom nu är sagdt, gånge utan hinder af förd klagan i verkställighet.

44 §.

Hvad här förut är stadgadt angående skyldighet för den, som innehar skriftlig handling, att den vid rätten förete, skall i tillämpliga delar gälla i fråga om annat föremål, som rätten aktar nödigt att för målets utredning eller pröfning taga under skärskadande.

45 §.

Finnes i mål, som är anhängigt vid underrätt, för sakens utredning eller pröfning nödigt, att rätten besigtigar föremål, som ej lämpligen kan till rätten flyttas, tråde rätten samman å stället, der föremålet finnes, att hålla syn. Skall syn hållas af häradsrätt, ege rättens ordförande, der biträde af sakkunnig vid synen finnes nödigt, enahanda befogenhet, som jemlikt 34 § tillkommer rätten.

Pröfvas syn nödig i mål, som är anhängigt i hofrätt, förordne rätten en af sina ledamöter att hålla synen och kalle två underdomare i orten att dervid biträda; meddele derjemte erforderliga föreskrifter om vittnens

hörande och tillkallande af sakkunnigt biträde vid synen. Hofrätten ege ock, der det finnes lämpligare, uppdraga åt underrätten i orten att synen förrätta. Det protokoll, som vid synen föres, varde till hofrätten ingifvet, och döme hofrätten sedan i målet.

Finner Konungen mål, som dragits under dess pröfning, ej kunna afgöras utan syn, förordnar Konungen, huru synen skall hållas.

Kostnad för syn skall gäldas såsom i 33 § föreskrifves beträffande kostnad för sakkunnigs biträde.

46 §.

Är i allmän lag eller särskild författning för visst fall föreskrift meddelad angående syn, lände den till efterrättelse.

47 §.

Har i tvistemål part till bestyrkande af sin uppgift angående viss omständighet, hvaraf målets utgång beror, förebragt sådan bevisning, att uppgiften, ehuru ej styrkt, dock finnes sannolik, och kan ej annorledes vinnas tillförlitlig upplysning angående den omständighet, ege rätten, till sanningens utrönande, förelägga vederparten att, om han det förmår, med ed sig värja och förneka uppgiftens sanning. I brottmål må ock i fall, som nyss är sagdt, värjemålsed åläggas den tilltalade; dock må det ej ske, när å brottet enligt lag kan följa straffarbete öfver ett år eller förlust af medborgerligt förtroende.

Värjemålsed må ej ådömas den, som är yngre än femton år eller saknar förståndets fulla bruk eller för mened är förlustig medborgerligt förtroende, ej heller den, hvilken ed eljest icke kan utan synnerlig våda anförtras. Kan part till följd af sjukdom eller ålderdomssvaghet eller af annan orsak icke antagas ega säker hågkomst af det, hvarom upplysning sökes, må ej till värjemålsed dömas.

48 §.

Nu kan ej värjemålsed åläggas part, förty att han icke på grund af egen iakttagelse eger kunskap om det, hvarom upplysning sökes, eller att sådant hinder möter, som i senare stycket af 47 § sägs: pröfvas tillförlitlig upplysning kunna vinnas derigenom, att andra parten med ed bekräftar

sin uppgift angående förhållandet; ege rätten tillåta honom att, om han det förmår, aflägga sådan fyllnadsed; dock må det ej ske i brottmål.

49 §.

Då till ed dömes, sätte rätten i domen ut hvad under eden skall förnekas eller bekräftas, med iakttagande, der sakens beskaffenhet dertill föranleder, att åt parten lemnas öppet att inskränka förnekandet eller bekräftandet till en del af det eden angår.

50 §.

Ed skall af part afläggas vid den underrätt, der målet blifvit anhängiggjort. Vistas parten utom den rätts domvärjo, och hindras han af sjukdom eller annan giltig orsak att inställa sig vid rätten, eller finnes inställelsen medföra oskäligen kostnad; ege rätten tillåta, att eden afläggas vid annan underrätt. Är i mål, som blifvit anhängiggjort i hofrätt eller hos Konungen, till ed dömdt, förordne hofrätten eller Konungen, hvar eden skall afläggas. Kan parten till följd af sjukdom eller ålderdomssvagheter ej inställa sig vid domstol, gälle hvad angående vittne är för dylikt fall i 22 § stadgadt.

51 §.

Är till ed dömdt genom beslut, hvaremot part eger fullfölja talan i högre rätt, må beslutet ej tillämpas, innan det vunnit laga kraft. Är viss. dag för edgången i beslutet utsatt, och varder ej å den dag genom parternas sammanstämmande uppgifter eller annorledes utrönt, att beslutet vunnit laga kraft, ege rätten antingen uppskjuta målets vidare handläggning till annan dag eller ock förklara det hvilande. Har målet förklarats hvilande, och visar part sedan, att edgångsbeslutet vunnit laga kraft, sätte rätten ut ny dag för edgången, derest den part, som eden ålagts, ej genom förfallolöst uteblifvande å den för edgången först utsatta dag deråt brustit.

52 §.

Ed skall inledas med orden: »Jag N. N. svär och betygar vid Gud och Hans heliga evangelium» och afslutas med denna försäkran: »så sant mig Gud hjälpe till lif och själ».

Innan ed afläggas, erinre rättens ordförande parten om edens vikt och betydelse.

Förekommer anledning, att parten ej rätt förstår edens vikt, ege rätten hänvisa parten till hans själasörjare att erhålla nödig undervisning.

53 §.

Uteblifver part, som skall aflägga ed, å den dag, då han har att fullgöra edgången, och framter han ej laga förfall; ege sedan ej gå eden, der han ej visar, att han haft laga förfall men icke kunnat rätten det kungöra.

54 §.

Är till ed dömdt genom beslut, som eger laga kraft, men har, förr än tid för edgångens fullgörande var inne, parten affidit eller eljest blifvit satt ur stånd att aflägga eden, vare edgångsbeslutet utan verkan, och den domstol, der målet blifvit anhängiggjort, tage målet ånyo under pröfning.

Lag samma vare, der parten är för mened förlustig medborgerligt förtroende och sådant yppas, innan tid för edgångens fullgörande är inne.

Är part å den tid, då edgången skall fullgöras, under tilltal för mened, må med edgångsbeslutets tillämpning anstå, till dess öfver åtalet blifvit dömdt och utslaget vunnit laga kraft.

55 §.

Sedan det visat sig, huruvida den, som dömts till ed, går eden eller deråt brister, skall slutligt yttrande i målet meddelas af den domstol, der målet blifvit anhängiggjort.

56 §.

Nu varder talan emot beslut, hvarigenom till ed blifvit dömdt, fullföljd i högre rätt; finner rätten edgång ej böra ega rum, och är i målet ej fråga om annat hufvudsakligt påstående än det, hvarå eden har afseende, döme då i hufvudsaken, der så lämpligen ske kan.

57 §.

Då tillgrepp skett, må rätten tillåta målseganden att edligen bekräfta hvad han mistat och värdet derå, om det ej annorledes utletas kan; och pröfve rätten sedan tillförlitligheten af hvad målseganden sålunda bekräftat. Lag samma vare om den, som skada genom brand lidit, när den ej annars mätas kan.

58 §.

Äro i tvistemål, som kan afslutas genom förlikning, parterna ense att, der ene parten edligen bekräftar sin uppgift eller sitt nekande, hvad sålunda bekräftas skall gälla utan vidare bevis, och finner rätten den omständighet, eden skulle angå, vara af beskaffenhet, att målets utgång deraf beror, låte rätten den part, hvilken ed sålunda bjuden är, aflägga eden; dock må det ej tillåtas, om den, som skulle gå eden, är för mened förlustig medborgerligt förtroende eller rätten eljest finner ed icke utan synnerlig våda kunna honom anförtrös.

59 §.

Förstår ej den, som enligt detta kap. skall aflägga ed, svenska språket, må eden afläggas å språk, som han förstår.

Den, som är stum, skall, der han är skrifkunuig, aflägga ed på det sätt, att han inför rätten egenhändigt skrifer och undertecknar eden.

Huru förfaras skall, då den, som skall aflägga ed, är jude eller främmande trosbekännare af sådan lära, som ej tillstädjer edgång, derom är särskildt stadgadt. Skall ed afläggas af någon, som bekänner annan icke kristen lära än den mosaiska, förordnar Konungen, huru förfaras bör.

31 kap.

Om resning.

1 §.

Har någon försuttit laga tid i mål eller ärende, som anhängiggjorts hos domstol eller öfverexekutor, ege, der han tilltror sig visa synnerliga

skäl, att den försutna tiden bör honom återgifvas, hos Konungen söka resning. Lag samma vare, der någon försuttit tid, som är stadgad för anhängiggörande hos domstol eller öfverexekutor af talan emot offentlig förrättning eller för stämning om återvinning, som i utsökningslagen afses, eller för klander af skiljedom.

Varder resning beviljad, bestämmer Konungen, huru och inom hvad tid den, som resningen vunnit, må sin rätt bevaka.

2 §.

Menar part, att på grund af nytt skäl domstols eller öfverexekutors utslag, som eger laga kraft, bör häfvas, då ege han ock söka resning i målet. Ej må dock i fråga om ansvar för brott resning, som här afses, sökas af åklagare eller målsegande, der brottet är sådant, att efter viss tid straff förfaller i händelse åtal ej egt rum, ej heller der fråga är om förräderi eller annat för rikets säkerhet menligt brott eller majestätsbrott eller brott mot riksstyrelse eller Riksdagen. Är någon, som blifvit för brott dömd, affiden, ege efterlevande make eller närmaste skyldeman i den dödes ställe söka resning.

Beviljas resning, hvarom i denna § sägs, varder målet förvisadt till första domstolen eller, der det är utsökningsmål, till öfverexekutor; och ege den myndighet makt att det förra utslaget ändra, när skäl dertill äro.

3 §.

Finnes domstols eller öfverexekutors utslag, som eger laga kraft, innefatta uppenbar misskrifning, misräkning eller annan dermed jemförlig felaktighet, deraf part lider märkligt förfång, vare honom jemväl tillåtet att söka resning. Bifalles ansökningen, meddelar Konungen erforderlig rättelse i utslaget.

4 §.

Hafva genom beslut, som vunnit laga kraft, två eller flera domstolar, eller ock två eller flere öfverexekutorer, förklarat sig obehöriga att mål upptaga, och finner Konungen på anmälan af part, att någon af dem är behörig, förordnar Konungen, att målet må hos den myndighet upptagas.

5 §.

Ansökning eller anmälan, hvarom i detta kap. sägs, skall ingifvas till nedre justitierevisionen och vara åtföljd af de bevis, hvarå den grundas.

Finnes någon böra i ärendet höras, eller erfordras för frågans utredning särskild undersökning, förordnar Konungen derom.

6 §.

Ej må ansökan om resning eller beslut, hvarigenom resning beviljats efter ty i 1 eller 2 § sägs, hindra verkställighet af utslag, der ej Konungen annorledes förordnar; dock skall, der någon, som blifvit till straff dömd, vunnit resning enligt 1 och 2 §, han vara från straffet fri till dess ny dom fallit.

Genom denna lag upphäfvas, med deri gjorda undantag, de särskilda stadganden, som utgöra förklaring eller ändring af föreskrifterna i 17 kap. rättegångsbalken i 1734 års lag eller tillägg till dessa föreskrifter, dock att hvad sålunda är stadgadt ej har afseende å förordningen den 4 Maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar;

så ock förklaringen den 14 Oktober 1892 af allmänna lagens stadganden om stämning, äfvensom hvad 4 och 5 mom. i 16 § af förordningen den 16 Februari 1864 om nya strafflagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall stadga angående skyldighet för part att i visst fall göra sig urtjufva.

Der i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i denna lag, skall den bestämmelse i stället tillämpas.

Denna lag skall lända till efterrättelse från och med den 1 Januari 19 ; dock skall i mål och ärenden, som vid nämnda tid redan äro anhängiga, äldre lag tillämpas.

Bil. Litt. M.

Förslag

till

L a g

om ändrad lydelse af 5 kap. 1 § ärfdabalken.

Härigenom förordnas, att 5 kap. 1 § ärfdabalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

Det barn, som dödt födes, må ej ärfva. Säga barnets fädernes fränder, att det var dödt födt, men visar modern, eller hennes arfvingar, att det var qvickt födt, ärfve då barn fader sin, moder barn sitt och hennes arfvingar henne. Fallor annat arf, medan barnet ännu i moderlifvet är, och födes det med lif fram, vare lag samma. Dör modern i födseln, och barnet lefver efter henne, ärfve då det sin moder, och barnets arfvingar barnet.

Denna lag skall träda i kraft den 1 Januari 19 ; dock skall i mål, som då äro anhängiga, äldre lag tillämpas.

Bil. Litt. N.

Förslag

till

L a g

om ändring i 14 kap. jordabalken.

Härigenom förordnas, att 4 § i 14 kap. jordabalken skall upphöra att gälla, samt att 3 § i samma kap. skall erhålla följande ändrade lydelse:

Nu vill någon med den synedom sig ej åtnöja, vädje då under hof-rätt, som i rättegångsbalken sägs.

Denna lag skall lända till efterrättelse från och med den 1 Januari 19 ; dock skola mål, som vid nämnda tid redan äro anhängiga, behandlas efter äldre lag.

Bil. Litt. O.

Förslag

till

L a g

om ändring i förordningen den 4 Maj 1855 angående handelsböcker
och handelsräkningar.

Häri genom förordnas, att 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 och 25 §§ i förordningen den 4 Maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar skola upphöra att gälla, samt att 23 § i samma förordning skall erhålla följande ändrade lydelse:

Räkning å varor, utborgade till köpman utan aftal om öppen kredit, skall gäldenären bevisligen tillställas senast inom tre månader efter utgången af det år, hvarunder det utborgade i handelsboken inskrefs, der ej annorlunda uttryckligen aftaladt blifvit.

Denna lag skall träda i kraft den 1 Januari 19 ; dock skall i mål, som då äro anhängiga, äldre lag tillämpas.

Bil. Litt. P.

Förslag

till

L a g

om ändrad lydelse af 49 § utsökningslagen.

Härigenom förordnas, att 49 § utsökningslagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

Har någon, som ej vädjat mot underrätts dom, stämt om återvinning enligt 12 kap. rättegångsbalken, eller har någon endast på grund af domvilla eller annan felaktighet i rättegången hos högre rätt yrkat ogillande af dom, som eljest bör såsom lagakraftvunnen anses, gånge utan hinder deraf domen i verkställighet såsom lagakraftvunnen, såvidt ej rätten, der talan är anhängig, annorledes förordnar.

Huruvida dom må verkställas, då resning är sökt, derom stadgas i rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 Januari 19 ; dock skall i ärenden, som vid nämnda tid äro anhängiga, äldre lag tillämpas.

*Utdrag af protokollet öfver lagärenden, hållet uti Kongl.
Maj:ts högsta domstol torsdagen den 28 no-
vember 1901.*

Första rummet.

Närvarande:

Justitieråden HUSS,
CARLSON,
HELLSTRÖM,
BOHMAN,
RAMSTEDT,
WESTRING,
GREFBERG.

Sedan jemlikt högsta domstolens beslut den 12 december 1900 handlingarna rörande de till högsta domstolen för afgifvande af yttrande öfverlemnade förslag till lag om ändrad lydelse af 17 och 31 kapitlen rättegångsbalken jemte dermed sammanhängande författningar cirkulerat mellan ofvanbemälda ledamöter, företogs nu detta ärende till slutlig behandling; varande berörda förslag under litt. A—E fogade vid detta protokoll.

1:o) Förslaget till lag om ändrad lydelse af 17 och 31 kapitlen rättegångsbalken.

17 KAP.

4 §.

Justitierådet *Grefberg*, med hvilken justitieråden *Westring* och *Hellström* instämde, yttrade:

»Beträffande det bevisvärde, som i brottmål skall tillmätas parts erkännande, skiljer förslaget emellan de fall, då den brottsliga gerningen är belagd med dödsstraff eller straffarbete öfver ett år eller förlust af

medborgerligt förtroende, samt då gerningen är belagd med ringare straff, dervid är att märka, att för uppdragande af denna gräns hänsyn måste tagas till den för hvarje brott i lag bestämda straffskalan. I fråga om förstnämnda grupp af brott innefattar bekännelse ej fullt bevis, men, då högsta straffet icke öfverstiger straffarbete i ett år eller å brottet icke följer förlust af medborgersligt förtroende, skall hvad den tilltalade erkänt gälla såsom bevisadt, der ej erkännandets giltighet förringas af dess egen beskaffenhet eller af annat förhållande. Enär af ett dylikt stadgande skulle följa, att för vissa brott fängelsestraff under kortare eller längre tid samt straffarbete intill ett år kunde ådömas på grund af allenast erkännande såsom innefattande fullt bevis, men att deremot, då fråga vore om gerning, å hvilken enligt lag kunde följa straffarbete öfver ett år, erkännandet i och för sig icke utgjorde tillräckligt bevis för ådömande af böter, synes den föreslagna anordningen icke böra upphöjas till lag.

Enligt nya lagberedningens förslag, hvilket upptogs i den af Kongl. Maj:t för riksdagen år 1893 framlagda proposition i ämnet, skall i brottmål domaren i hvarje fall pröfva verkan af parts erkännande såsom bevis med hänsyn till hvad i öfrigt förekommit i målet. Af ett sådant stadgande lär väl blifva följden, att, då fråga är om ringare förbrytelser, hvad part inför rätta erkänt eger den verkan på domaren, att han anser det vara bevisadt, så vidt icke förhållandena äro sådana, att erkännandets tillförlitlighet förringas. Ett stadgande om att erkännande i vissa fall skall gälla såsom fullt bevis torde därför vid tillämpningen icke medföra annan verkan än den, som borde följa af beredningens förslag, men detta förslag öfverensstämmer bättre med den ställning, domaren bör intaga i brottmålsprocessen. Hvad angår de gröfre brotten, kan beredningens förslag uppenbarligen ej leda dertill att egen bekännelse, som icke bestyrkes af omständigheterna, får medföra ett fällande. Tillräcklig trygghet härför torde finnas i de genom Kongl. brefvet den 13 oktober 1820 gifna föreskrifter om domarens åliggande vid ransakningar om gröfre brott.

På grund af hvad sålunda anmärkts hemställes att 4 § må erhålla den lydelse, beredningen föreslagit, dock med den ändring, att hvad i beredningens förslag upptagits om tvistemål uteslutes till följd af den affattning, det remitterade förslagens 3 § erhållit.»

Justitierådet *Ramstedt* anförde: »I likhet med justitierådet *Grefberg* anser jag mig ej kunna förorda upptagandet i lag af den i förslaget beträffande brottmål uppställda skilnad i afseende å erkännandes bevisvärde. Ett stadgande sådant som det föreslagna skulle i fråga om svårare brott med all sannolikhet komma att medföra, att mången gång den brottslige blefve ostraffad. I saknad af positivt stöd för ett erkännande skulle dom-

stolen nödgas frikänna den tilltalade, ehuru det brott, för hvilket han åtalats, ostridigt blifvit föröfvadt och någon som helst tvekan angående riktigheten af hans erkännande ej förefunnes. Någon fara att at förevärande stadgande gifva enahanda innehåll som i 1897 års proposition anser jag ej vara för handen. Det ligger i sakens natur, att, då fråga är om gröfre brott, åt ransakningen måste gifvas större fullständighet än eljest och att, särskildt då brottets verklighet ej är konstaterad eller den anklagade icke otvifvelaktigt varit i tillfälle att begå det åtalade brottet, alla dermed sammanhängande omständigheter så noggrant som möjligt måste undersökas. Och med allt skäl synes kunna förutsättas att, om en tilltalad obehörigen påtagit sig ett brott — något som för öfrigt ytterst sällan torde inträffa — vid en sådan undersökning skall uppenbaras en eller annan omständighet, som förringar tillförlitligheten af hans erkännande. Jag hemställer alltså, att antingen senare delen af 4 § uteslutes, eller ock förslaget i denna del erhåller samma innehåll som i nya lagberedningens förslag till lag angående bevisning inför rätta.»

Justitierådet *Carlson* utlät sig: »Nya lagberedningens förslag till lag om bevisning inför rätta innehåller beträffande verkan af erkännande i brottmål allenast att rätten eger, med hänsyn jemväl till hvad i öfrigt förekommit i målet, pröfva hvilken verkan såsom bevis må erkännandet tillkomma.

Någon annan regel synes icke kunna uppställas. Emot de nu föreslagna stadgandena kan anmärkas, att erkännandet i sjelfva verket icke är mera tillförlitligt, då det afser ett ringare brott än då det afser ett gröfre. Brottets beskaffenhet är af betydelse så till vida, att anspraken på fullständighet i undersökningen måste ställas väsentligen lägre i mål angående obetydliga förseelser än i mål angående grofva brott, och att i följd häraf, under i öfrigt lika förhållanden, erkännandet i ena fallet kan medföra den verkan, att undersökningen afslutas, i andra fallet icke. I detta afseende torde dock icke någon bestämd gräns kunna fastställas emellan brotten efter de strafflatituder, inom hvilka desamma falla. Öfverhufvud måste ifrågavarande stadganden anses innefatta ett underskattande af erkännandets beviskraft, särskildt för det fall att erkännandet icke återkallats.

Jag hemställer därför om återupptagande af nya lagberedningens förslag i denna del; och torde, om så sker, jemväl hvad nya lagberedningen föreslagit i fråga om erkännande i tvistemål, som ej kan genom förlikning emellan parterna afslutas, böra vinna godkännande.»

Justitierådet *Huss* ansåg på de af justitierådet *Ramstedt* återopade skäl senare delen af denna § böra uteslutas.

5 §.

Justitieråden *Carlson*, *Hellström*, *Bohman*, *Ramstedt*, *Westring* och *Grefberg* förenade sig om följande yttrande:

»Enligt lagen angående ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål skall sådan ersättning utgå bland annat till den, som blifvit enligt domstols förordnande inkallad såsom vittne i mål, der allmän åklagare å tjänstens vägnar förer talan. Uppenbarligen afses härmed icke uteslutande det fall, som omnämnes i 18 § af förslaget, eller att rätten förordnar att vittne, som redan blifvit hört, skall ånyo höras. Fast hellre förutsätter stadgandet en allmän befogenhet för rätten att i sådana mål förordna om vittnens inkallande. Denna förutsättning är fullt berättigad i följd af den ställning domaren intager i vår brottmålsprocess. Också förekommer, åtminstone vid ransakningar med häktade personer, ganska ofta att rätten förelägger åklagaren att inkalla vittnen, som af den tilltalade åberopats eller eljest under ransakningen blifvit för rätten kunniga. På det att icke efter den föreslagna lagens utfärdande någon tvekan må kunna uppstå om rättens befogenhet uti ifrågavarande hänseende, torde på lämpligt ställe i lagen böra intagas ett stadgande derom, att rätten eger förordna om inkallande af vittnen i mål, der allmän åklagare å tjänstens vägnar förer talan.

I mål angående häktad person, der talan föres endast af enskild part, torde befogenhet likaledes böra tillerkännas rätten att förordna om inkallande genom offentlig myndighets försorg af vittnen, som af den tilltalade åberopats.»

11 §.

Justitierådet *Carlson* anförde: »Hvad andra stycket innehåller derom att, då åberopadt vittne höres genast utan hinder af gjordt jäf, rätten skall förelägga den part, som gjort jäfvet, att styrka detsamma å viss dag vid äfventyr att vidare rådrum för sådant ändamål ej medgifves, synes vara öfverflödigt, då ju part är skyldig att förete *all* sin bevisning inom tid, som honom af rätten föresättes. Om emellertid ett stadgande i sådant syfte intages i lagen, torde det böra gifvas sådan affattning, att det kommer att gälla icke blott för det fall, att anledning förekommer att jäfvet är grundadt, utan äfven för det motsatta fallet.»

12 §.

Högsta domstolens ledamöter förenade sig om följande yttrande:

»De tidigare förslagen hafva innehållit föreskrift att vittnes ålder alltid skulle i protokollet antecknas. Då upplysning härom ej sällan är af betydelse för en rätt uppfattning af vittnesmålet, men det ej lär kunna förväntas att sagda uppgift i allmänhet kommer att inflyta i protokollet, med mindre uttrycklig föreskrift derom gifves, synes det lämpligt, att en bestämmelse i det angifna syftet bibehålles.»

18 §.

Högsta domstolen anmärkte beträffande andra stycket af denna § att hvad der stadgades borde gälla i hvarje fall, då någon, som vittnat i målet, skall ånyo höras.

20 §.

Högsta domstolen ansåg att stadgandet i andra stycket borde jemkas, så att deraf tydligen framginge, hvad meningen antagligen vore, att beslut, som der afsåges, skulle gå i verkställighet såsom laga kraft egande dom.

27 §.

Justitierådet *Westring*, med hvilken justitieråden *Ramstedt*, *Bohman*, *Hellström* och *Huss* förenade sig, yttrade:

»Den regel, som i 27 § föreslås, afser att förebygga ett missbruk, som fordom ej sällan lærer hafva förekommit, nemligen att domare åberopades såsom vittne utan annat syftemål än att domstolen för tillfället skulle försättas i overksamhet och målets afgörande sålunda fördröjas. Stadgandet synes därför ej böra erhålla vidsträcktare tillämpning än det angifna ändamålet oundgängligen kräfver; och då nämnda missbruk ej kan föranleda afsevärd olägenhet genom nämndemans åberopande till vittne, enär annan i hans ställe kan tillkallas, om så skulle behövas, så torde ifrågavarande regel böra inskränkas till att gälla allenast de fall, då ledamot af öfverrätt eller rådstufvurätt eller ordförande i häradsrätt varder åberopad såsom vittne.»

Justitierådet *Grefberg* anförde: »Då skyldighet för någon, som i rätten sitter, att vittna gjorts beroende allenast af huruvida han på sin domareed pröfvar sig veta något, som kan tjena till upplysning i saken,

samt i fråga om denna skyldighet således icke tagits hänsyn dertill att parten på annat sätt kan anskaffa sin bevisning, i hvilket senare afseende förslaget skiljer sig från nu gällande lag, kan det föreslagna stadgandet föranleda missbruk och onödig tidsutdrägt i de fall, då rätten, om vittnesförhöret beviljas, ej är domför. Vid detta förhållande kan ifrågasättas att det uteslutna villkoret för vittnesförhör med domaren i förslaget återupptages.

Enär afsevärd olägenhet ej gerna kan uppkomma genom att ledamot af nämnd höres såsom vittne, torde, oberoende af huruvida nu gjorda anmärkning emot förslaget föranleder någon ändring, förslaget gifvas det innehåll att det icke kommer att afse nämndeman».

Justitierådet *Carlson* instämde i första stycket af justitierådet *Grefbergs* yttrande och hemställde tillika huruvida det icke borde medgifvas rätten att, om den till vittne åberopade ledamotens hörande icke vållade uppehåll med målets handläggning och rätten så funne lämpligt, förordna om vittnesförhöret utan att hänskjuta frågan till ledamotens eget beprövande.

29 §.

Justitieråden *Carlson*, *Westring* och *Grefberg* hemställde att, då ifrågavarande stadgande icke syntes lemna någon verklig ledning för lagtillämpningen, men af detsamma skulle kunna dragas slutsatser, genom hvilka krafvet på bevisning komme att ställas allt för högt, stadgandet måtte uteslutas.

30 §.

Justitierådet *Carlson* anförde: »Emot första styckets senare del kan i formelt hänseende anmärkas *dels* att deri icke med tydlighet uttryckes hvad som lärar vara åsyftadt eller att den tilltalades föräldrar, barn, maka eller syskon icke må höras upplysningsvis, så vida ej dödsstraff eller straffarbete på lifstid följa å brottet, och eljest all upplysning i målet saknas, *dels* ock att ett svagare uttryck än »all upplysning» bort väljas, då väl alltid någon upplysning föreligger i ett mål af nämnda beskaffenhet.

Med afseende å innehållet erinras, att då den tilltalades närmaste anförvandter kunna höras såsom vittnen på ed, om de sjelfva och parterna dertill samtycka, uppenbarligen under samma villkor bör kunna medgifvas,

att de höras upplysningsvis, äfven om brottet icke är af nämnda svåra beskaffenhet. Men i sjelfva verket bör samtycke af parterne icke i detta fall vara erforderligt; endast hänsyn till anförvandten kan berättiga ett uteslutande af detta bevismedel.

Enligt andra stycket kan den, som må höras upplysningsvis, tvingas endast till inställelse vid rätten. Vill han icke besvara framställda frågor eller eljest meddela hvad han har sig bekant till upplysning i målet, eger han undandraga sig det. Dylik rätt bör enligt min mening icke ifrågasättas för den, som är jäfvig att vittna allenast på den grund, att han saknar medborgerligt förtroende. Grundas jäfvet å hans ställning till målet eller parterne, är det väl konsekvent att, då han eger vägra att vittna, han också må vägra att utan ed lemna upplysningar. Med den ofullständiga förundersökning, som eger rum i brottmål, som upptagas af underrätterna på landet och i de mindre städerna, torde det dock vara rätt betänkligt att proklamera en sådan frihet. Det torde ock förtjena beaktande att, om tvångsmedel icke stadgas för detta fall, stöd af lag kommer att saknas för användande af tvångsmedel mot den, hvilken vid sådan undersökning om groft brott, som rätten har att anställa utan att åtal väckts, vägrar att lemna upplysningar.

Samma andra stycke innehåller vidare att den, som må upplysningsvis höras, endast på rättens bud är skyldig komma tillstådes. Allmän åklagare eller annan part skulle sålunda icke ega instämman någon att upplysningsvis höras. Det synes mig vara att befara, att häraf i många fall kommer att vållas uppskof med ransakningen. Föröfrigt förutsätter lagen angående ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål, att allmän åklagare eger inkalla personer att upplysningsvis höras.»

33 §.

Högsta domstolen hemställde, att sista stycket måtte jemkas på sätt som angifvits i fråga om motsvarande stadgande i 20 §.

38 §.

Justitierådet *Grefberg* yttrade: »Enligt sista punkten af denna § är innehafvaren skyldig förete af part åberopad handling, som kan antagas innehålla upplysning i målet, i det fall att handlingen innefattar meddelande, som i fråga om något parternas rättsförhållande af endera parten

aflåtits till den andre eller till någon, som förmedlat rättsförhållandet. Ett stadgande härom synes äfven böra omfatta de fall att meddelandet gjorts till part af förmedlaren eller mellan dem, som förmedlat rättsförhållandet.»

Justitierådet *Ramstedt*, med hvilken justitieråden *Carlson* och *Westring* instämde, ansåg att, enär stadgandet i slutet af denna § torde böra afse äfven sådana meddelanden, som aflåtits till part från den, hvilken förmedlat ett rättsförhållande, någon jemkning i de här använda ordalagen vore erforderlig.

40 §.

Justitierådet *Grefberg* utlät sig: »Då handling, hvarom i 38 och 39 §§ omförmäles, innehafves af annan än part, torde vite ej vara tillräckligt verksamt medel att framskaffa handlingen med mindre det sättes så högt att parten, derest vitet blifvit honom förelagdt, ej skulle hafva fördel af att undanhålla handlingen. Då emellertid en uppskattning af berörda fördel ofta ej kan ega rum, då fråga väckes om att handlingen skall företes, och vite således icke i hvarje fall kan anses såsom lämpligt tvångsmedel, torde det vara nödigt, att domstol tillerkännes rätt förordna, att handling, som innehafves af annan än part, skall tagas i beslag.»

Justitieråden *Hellström*, *Ramstedt* och *Westring* ansågo, att rättens befogenhet att förelägga vite borde omfatta jemväl det fall att part undandrog sig att förete sådan handling, som i 39 § afsåges.

43 §.

Högsta domstolen hemstälde, att sista stycket måtte jemkas på sätt som angifvits i fråga om motsvarande stadgande i 20 §.

44 §.

Justitierådet *Westring* hemstälde om sådan ändring af redaktionen att det tydliga framginge att stadgandet, på sätt meningens uppenbarligen vore, afsåge endast föremål, som lämpligen kunde till rätten flyttas.

48 §.

Högsta domstolen erinrade att i fråga om rätt till särskild klagan öfver beslut, hvarigenom enligt denna § dömts till fyllnadsed, och sättet för fullföljd af talan mot sådant beslut uppenbarligen skulle gälla enahanda bestämmelser som i fråga om värjemålsed, hvadan nu föreslagna stadganden om fyllnadsed borde föranleda tillägg till vissa bestämmelser i andra delar af rättegångsbalken.

49 §.

Justitieråden *Carlson*, *Bohman*, *Westring* och *Grefberg* förenade sig om följande yttrande:

»I nya lagberedningens förslag till lag angående bevisning inför rätta innehöll den §, som motsvarade 49 § i nu föreliggande förslag, föreskrift att rätten vid föreläggande af värjemåls- eller fyllnadsed tillika hade att, der så lämpligen kunde ske, bestämma huru edens afläggande eller bristande åt eden komme att i hufvudsaken verka. Härei låg uttryckt den grundsats, som är kännetecknande för gällande rätts edgångsinstitut och på hvilken jemväl förslaget är bygd, nemligen att verkan af eds afläggande eller bristande åt ed icke är underkastad rättens fria pröfning utan legalt bestämd, afvensom att vidare bevisning angående det faktum, som edstemat rör, icke får i samma rättegång förebringas. Sedan berörda föreskrift utgått ur förslaget, synes denna grundsats ej vidare vara med erforderlig tydlighet uttryckt, och denna brist torde till undvikande af missuppfattning böra afhjelpas.»

50 §.

Justitierådet *Grefberg*, med hvilken justitierådet *Hellström* var ense, anförde: »Enligt förslaget skall part, som har att aflägga ed i ett vid underrätt anhängigt mål, men vistas utom rättens domvärjo, kunna få tillåtelse att fullgöra edgången vid annan underrätt. I det fall att parten hindras af sjukdom eller annan giltig orsak att inställa sig vid den rätt, der målet är anhängigt, torde laga förfall böra anses vara för handen och rätten ega att när som helst, innan tid att aflägga eden försutts, pröfva huruvida omständigheterna äro sådana, att tillåtelse, hvarom nu är fråga, må medgifvas, men enär dylik tillåtelse kan förorsaka tidsutdrägt

och andra olägenheter för vederparten, synes förhållandet ställa sig annorlunda då allenast det fall är för handen, att inställelse vid den rätt, der målet är anhängigt, finnes medföra oskäligen kostnad, och till följd häraf böra tydligt angifvas att tillstånd af denna anledning att aflägga eden vid annan underrätt kan gifvas allenast i sammanhang med edgångsbeslutets meddelande.»

Justitierådet *Westring*, med hvilken justitierådet *Bohman* instämde, yttrade: »Enligt föreskrifterna i 50 § skall part, som har att aflägga ed i ett vid underrätt anhängiggjort mål, undantagsvis kunna få tillåtelse att fullgöra edgången vid annan underrätt. Det framgår emellertid ej med full klarhet, huruvida dylik tillåtelse måste gifvas i sammanhang med sjelfva edgångsbeslutets meddelande eller om det jemväl efteråt står part öppet att framställa begäran derom. Ett förtydligande härutinnan torde vara nödigt; och skulle det senare alternativet vara åsyftadt, synes det med hänsyn till stadgandet i 53 § att förfallolöst uteblifvande å edgångsdagen är att anse såsom bristande åt eden, jemväl vara af nöden att tydligt angifva huruvida de omständigheter, som af part kunna åberopas till stöd för begäran om edgångs fullgörande vid annan underrätt än den der målet anhängiggjorts, tillika äro att anse såsom laga förfall för uteblifvande å af rätten utsatt edgångsdag.»

51 §.

Justitierådet *Grefberg*, med hvilken justitierådet *Hellström* instämde, anförde: »I det fall att underrätt, der målet anhängiggjorts, tillåter att ed får afläggas vid annan underrätt, torde uttrycklig föreskrift om att vid edgångsbeslutets meddelande dag för eden skall utsättas icke vara lämplig, men då sådan tillåtelse ej gifvits synes för undvikande af onödigt uppehåll med slutligt utslag i mål, deri talan emot edgångsbeslut icke fullföljes, vara nödigt att, i enligt med hvad nu gällande lag stadgar, viss dag för edgången alltid skall bestämmas vid edens ådömande.»

31 KAP.

1 och 2 §§.

Justitierådet *Grefberg* yttrade: »Har stadgad tid försuttits för anhängiggörande hos domstol eller öfverexekutor af mål eller ärende, inne-

håller förslaget att resning får ega rum allenast då målet eller ärendet varit föremål för offentlig förrättning eller fråga är om återvinningstalan enligt utsökningslagen eller klander å skiljedom. Med hänsyn dertill, att lika giltiga skäl för återställande af försutten tid kunna förefinnas i ett betydande antal andra fall än de sålunda upptagna, är förslaget icke fullt tillfredsställande.

Under antagande att resning bör få sökas i de fall, som i förslaget omförmälas, torde således den allmänna rättsuppfattningen kräva, att detta rättsmedel må kunna anlitas i vidsträcktare omfattning, men om man icke anser skäl föreligga att låta förslaget upptaga alla preklusiva tidsbestämmelser, synes ett följdriktigt fullständigande af förslaget, sådant det nu lyder, genom tillägg af uttömmande beskaffenhet näppeligen stå att finna.

Då man icke velat ansluta sig till nya lagberedningens förslag, enligt hvilket försutten tid kan återställas endast i sak, som varit vid domstol anhängiggjord, utan ansett att en lag i ämnet måste hafva en vidsträcktare omfattning och mera öfverensstämma med gällande rätt, kan i följd af hvad nu anmärkts ifrågasättas att förslaget med nedannämnda undantag gifves den lydelse, att derunder kunna inrymmas alla tidsbestämmelser för anhängiggörande af talan i mål eller ärende, som hör till domstol eller öfverexekutor. Fara för rättssäkerheten kan ej ligga i en dylik anordning, enär fråga om resning är beroende på pröfning allenast af högsta instansen och resning ej kan i frågakomma med mindre synnerliga skäl visas. Om förslaget affattades i enlighet med hvad sålunda förordats, komme andra punkten af 1 § att helt och hållet bortfalla samt första punkten, som nu afser tid för bevarande af talan i redan anhängiggjort mål eller ärende, att omfatta jemväl tid för anhängiggörandet; dock torde från det sålunda föreslagna tillägget göras undantag beträffande talan om ansvar för brott.

Justitierådet *Carlson* anförde: »Enligt förslaget skulle stadgandena i 31 kap. rättegångsbalken komma att angå resning i mål och ärenden, som anhängiggöras hos domstol — allmän domstol eller specialdomstol — eller hos öfverexekutor. Då i öfrigt icke i lag finnas andra bestämmelser om resning än föreskriften i 18 § regeringsformen, att det tillkommer högsta domstolen att upptaga och afgöra alla ansökningar att Konungen må bryta dom åter, som vunnit laga kraft, eller återställa laga tid, som försutten är, vill det synas, som om, efter den föreslagna lagens utfärdande, resning icke skulle kunna förekomma i mål och ärenden, som anhängiggöras hos andra myndigheter än de nyss nämnda; bortsedt från Kongl. Maj:t i statsrådet tillkommande rätt att i mål och ärenden af den

beskaffenhet, att Konungen ensam lagstiftar om sättet för deras handläggning och fullföljd, dispensera från derom meddelade stadganden.

I mål och ärenden, som anhängiggöras hos domstol eller öfver-exekutor, skulle enligt förslaget genom resning kunna återgifvas *dels* tid, som försuttits sedan målet eller ärendet anhängiggjorts, och *dels* tid, som försuttits för målets anhängiggörande, då fråga är om talan mot offentlig förrättning, stämning om återvinning eller klander af skiljedom. Om deremot någon försummat att inom laga tid hos domstol eller öfver-exekutor anhängiggöra mål eller ärende i annat fall än något af de nu nämnda eller att i utmättingsärende, skiftesärende eller annat ärende, som handlagts vid offentlig förrättning, företaga någon åtgärd inom laga tid medan ärendet varit hos utmättingsman, skiftesman eller annan förrättningsman anhängigt, skulle följderna af en sådan försummelse icke kunna undanrödjas genom resning.

För min del anser jag gällande lag i båda nu afhandlade hänseenden medgifva en vidsträcktare tillämpning än förslaget och ega företräde framför detsamma.»

I afseende å första punkten af 2 § utlät sig justitierådet *Grefberg*, med hvilken justitieråden *Huss*, *Hellström*, *Bohman* och *Westring* instämde: »Såsom vilkor för doms återbrytande på grund af nya skäl förutsättes i gällande rätt att skälen ej varit för den resningssökande parten kända, medan den tidigare rättegången pågick. Detta vilkor, som tjänar till att förhindra, det en part afsigtligt undanhåller skäl för att, i händelse domen går honom emot, kunna åberopa dem såsom anledning till resning, torde näppeligen böra alldeles uppgifvas; i hvarje fall lär man kunna fordra att den resningssökande parten gör sannolikt, att han ej förr afvetat de skäl, han till stöd för resningsansökningen åberopar. I öfrigt synes jemväl här böra uttryckligen angifvas att resning ej må beviljas med mindre *synnerliga* skäl dertill pröfvas föreligga.»

Justitierådet *Carlson* anförde: »Genom återgifvande af försutten laga tid eller häfvande af laga kraft egande utslag skulle, om fråga vore t. ex. om eganderätt till fastighet eller rätt till in-teckning deri, tredje mans i god tro förvärfvade rätt kunna i hög grad kränkas. Äfven i det fall att annans rätt än de ursprungliga parternas icke kan komma i fråga, är det i allmänhet en betänklig sak att bevilja resning. Om den vinnande parten varit i god tro, kan han hafva berättigade anspråk att icke beröfvas en rättighet, af hvilken han på grund af lag eller dom under längre tid ansett sig vara behörig innehafvare. Å andra sidan har den tappande parten i regeln sig sjelf att skylla för den förlust han lidit. Det får derfor icke anses såsom en ovilkorlig rätt för part att återfå försutten laga tid,

om han kan visa, att han haft laga förfall att iakttaga densamma, eller att få laga kraft egande utslag häfdt, om han kan visa nytt skäl, som, derest det framkommit i målet, skulle föranledt en annan utgång af detta till hans förmån. Skulle man bestämma, i hvilka fall part är berättigad till resning, behöfdes en mera detaljerad lagstiftning än den föreslagna. I stället har man öfverlemnadt åt högsta domaremakten att, efter omständigheterna i hvarje fall, pröfva såsom skäligt finnes. Det vore önskligt, att denna mening tydligare än som skett uttrycktes i lagtexten.»

Beträffande andra punkten yttrade justitierådet *Carlson*: »Då laga kraft egande utslag i fråga om ansvar för brott, som i andra punkten afses, enligt min mening icke bör kunna till den tilltalades skada ändras vare sig genom återgifvande af försutten tid att öfverklaga utslaget eller genom häfvande af utslaget på grund af nytt skäl, hemställer jag, att innehållet af denna punkt med lämplig förändring upptages i särskild paragraf såsom undantag från 1 och 2 §§.»

I öfrigt förenade sig *högsta domstolens ledamöter* om följande yttrande:

»I 30 kap. 7 § rättegångsbalken, sådant detta lagrum lyder enligt lagen den 14 Juni 1901, är stadgadt att allmän åklagare, som ej tillika är målsegare, i allmänhet icke eger att hos Konungen fullfölja talan i brottmål i annat hänseende än så vidt angår ansvars- och ersättnings-skyldighet för honom själf, utan skall sådan fullföljd ankomma på justitiekanslern. Enahanda grundsats synes böra gälla i fråga om resningsansökan, och det vare sig ansökningsen är att hänföra under 1 § eller den är sådan, som afses i de följande §§:na.

Då gällande rätt ej medgifver en afliden persons efterlevande make eller skyldemän behörighet att med anlitande af de ordinarie rättsmedlen få häfd en dom, hvarigenom den aflidna blifvit för brott dömd till ansvar, vore det mindre lämpligt att nämnda personer skulle ega befogenhet att i resningsväg få en sådan dom upphäfd; och då någon särskild föreskrift ej synes erforderlig för beredande af rätt för en aflidens sterbhusdelegare att erhålla resning i afseende å ersättningsskyldighet, som i brottmålsväg ådömts den aflidne, hemställes att sista punkten i första stycket måtte utgå.

Regeln att, der resning beviljas, målet skall förvisas till första domstolen eller, om det är utsökningsmål, till öfverexekutor, lärers näppeligen under alla förhållanden vara ändamålsenlig. Visserligen torde, såsom i motiven framhållits, i de fall då en vidlyftigare handläggning och bevisföring i följd af resningen blifver af nöden, sådan lämpligast böra ega rum vid underdomstol, men der så ej är förhållandet utan saken i själfva resningsärendet blifvit till fullo utredd, synes ett förvisande till underrätt

af mål, som varit handlagdt i öfverordnad instans, vara gagnlöst och förty afven olämpligt. Då emellertid hvad i det ena eller andra fallet kan vara andamålsenligast lärer bäst kunna bedömas vid pröfning af omständigheterna i det särskilda fallet, synes det böra öfverlemnas åt Konungen att förordna vare sig han vill sjelf omedelbart i saken döma eller förvisa den till annan rätt, som förut handlagt densamma.»

3 §.

Då det låte tänka sig att ett utslag kunde finnas uppenbarligen innefatta misskrifning eller dermed jemförlig felaktighet, utan att i det skick saken i ansökningsärendet företedde det vore tydligt, huru rättelse borde ske, ansågo justitieråden *Huss*, *Hellström*, *Bohman*, *Ramstedt*, *Westring* och *Grefberg* att jemväl i här afsedda fall det borde öfverlemnas åt Konungen att antingen sjelf meddela erforderlig rättelse eller förvisa saken till annan rätt, der den förut handlagts, för rättelses vinnande.

Justitierådet *Carlson* yttrade: »Då för sådant fel, som här afses, icke torde behöfva beviljas resning, om felet varit för parten känt innan tid för fullföljd af talan gått till ända, och i motsatt fall resning kan beviljas enligt 2 §, hemställer jag att 3 § måtte utgå. Härigenom skulle åklagares och målsegares rätt att för sådant fel söka resning beträffande answersfråga komma att inskränkas till sådana brottmål, i hvilka resning på annan grund till den tilltalades skada kan förekomma, hvilket torde vara riktigt.»

4 §.

Justitierådet *Grefberg*, med hvilken justitierådet *Bohman* instämde, yttrade: »Då såväl domstol som administrativ myndighet kunna hafva förklarat sig obehöriga att upptaga mål, men förslaget, om domstolen i sådant fall är behörig, ej lemnar uttrycklig utväg till rättelse med mindre målet jemväl anhängiggjorts vid annan domstol, torde någon jemkning af förslaget erfordras.»

Justitieråden *Carlson* och *Westring* hemställde huruvida icke bestämmelser i det ämne, hvarom denna § handlar, borde, såsom äldre lagberedningen föreslagit, meddelas vid omarbetning af det kapitel i rättegångsbalken, som angår laga domstol, och paragrafen följaktligen utgå.

6 §.

Högsta domstolens ledamöter förenade sig om följande yttrande:

»Föreskriften att, der någon, som blifvit till straff dömd, vunnit resning, han skulle vara från straffet fri till dess ny dom fallit, synes i vissa fall, såsom då straffet består i mistning af embete eller tjenst, kunna gifva anledning till tvekan i fråga om sättet för dess tillämpande. Med hänsyn härtill och då förut i denna § medgifvits rätt för Konungen att, när resning söchts eller beviljats, förordna, att verkställighet af utslag ej må ega rum, samt Konungen ej läser underlåta att, då så lämpligen kan ske, begagna denna rätt i de fall, som i förstberörda stadgande äro afsedda, torde detta stadgande kunna ur förslaget utgå.»

Öfvergångsstadgandet.

Justitierådet *Westring*, med hvilken justitieråden *Carlson* och *Ramstedt* voro ense, yttrade: »Den nya lagstiftning om parts ed, som innehålls i förslaget, synes böra medföra att stadgandena i 14 kap. 9 och 10 §§ rättegångsbalken om vrängoed upphävas.

Lagen om vittnesförhör vid utländsk domstol den 6 mars 1899 afser endast tvistemål. Genom den hänvisning till sagda lag, som intagits i 17 kap. 26 § af förevarande förslag, kommer följaktligen vittnesförhör vid utländsk domstol att kunna ega rum i tvistemål men ej i brottmål. Deremot skulle i såväl tvistemål som brottmål sådant förhör kunna hållas utom riket inför svensk beskickning eller konsul. Då någon giltig anledning att sålunda inskränka möjligheten att i brottmål få vittnen hörda utom landet ej synes föreligga, hemställer jag att berörda lag må ändras derhän att, på sätt de äldre förslagen innehållit, jemväl i brottmål vittnesförhör vid utländsk domstol må kunna ega rum.»

Vidare anförde justitierådet *Westring*: »Enligt 6 § i lagen om handräckning åt utländsk domstol den 6 mars 1899 skall, der annan än den, som i egenskap af vittne blifvit till rätten kallad, uteblifver eller underlåter att fullgöra hvad af honom äskas, rätten låta dervid bero. Derest nu införas bestämmelser, enligt hvilka rätten har att i rättegång, som här i landet föres, medelst vite tillhålla dels sakkunnig att fullgöra sitt uppdrag dels part eller annan att vid rätten förete handlingar och andra föremål, torde med hänsyn till innehållet af den utaf Sverige biträdda Haagerkonventionen af 1896 berörda stadgande böra undergå jemkning, så att

dylikt tvång må kunna användas äfven vid sådan handräckning, som i sagda lag afses.

Genom traktater med vissa främmande makter har svenska staten förpligtat sig att i brottmål, som är utom riket anhängigt, låta härstädes anställa vittnesförhör och företaga annan utredning. I sammanhang med det fullständiga ordnande af reglerna om bevisföring inför rätta, som förslaget innehåller, synes böra meddelas uttrycklig bestämmelse om svensk domstols skyldighet att i berörda hänseende tillhandagå, enär eljest skulle kunna inträffa att någon domstol vägrar att lemna biträde.»

Uti detta yttrande instämde justitierådet *Carlson*.

2:o) *Förslaget till lag om ändrad lydelse af 5 kap. 1 § ärfdabalken.*

3:o) *Förslaget till lag om ändring i 14 kap. jordabalken.*

4:o) *Förslaget till lag om ändring i förordningen den 4 Maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar.*

Dessa tre förslag lemnades af *högsta domstolen* utan anmärkning.

5:o) *Förslaget till lag om ändrad lydelse af 49 § utsökningslagen.*

Högsta domstolen erinrade att detta förslag borde undergå den jemkning, som föranleddes af den ändrade lydelse lagrummet erhållit genom lagen den 14 Juni 1901.

Ex protocollo

Erik Ölander.

*Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 24 januari 1902*

i närvaro af:

Hans excellens herr statsministern friherre VON OTTER,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM.

Statsråden: herr VON KRUSENSTJERNA,
 greffe WACHTMEISTER,
 CLAËSON,
 CRUSEBJÖRN,
 ODELBERG,
 HUSBERG,
 PALANDER,
 HAMMARSKJÖLD,
 WESTRING,

Justitieråden: HUSS,
 GREFBERG.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Hammarskjöld anmälde i underdånighet:

Högsta domstolens genom note ur protokollet öfver justitiedepartementsärenden för den 17 oktober 1900 inhemtade utlåtande öfver de vid samma protokoll fogade förslag till

- 1:o) lag om ändrad lydelse af 17 och 31 kapitlen rättegångsbalken;
- 2:o) lag om ändrad lydelse af 5 kap. 1 § arfdabalken;
- 3:o) lag om ändring i 14 kap. jordabalken;
- 4:o) lag om ändring i förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar; samt
- 5:o) lag om ändrad lydelse af 49 § utsökningslagen.

Efter att hafva redogjort för utlåtandets innehåll anförde departementschefen:

»Som Eders Kongl. Maj:t behagade af den lemnade redogörelsen finna, hafva inom högsta domstolen de remitterade förslagen, särskildt hvad 17 kap. rättegångsbalken angår, endast i mindre väsentliga delar gjorts till föremål för anmärkningar. Med anledning af de framställda anmärkningarna hafva förslagen blifvit öfversedda och jemkade, dervid de erinringar, om hvilka ett flertal ledamöter i högsta domstolen enat sig, i hufvudsak blifvit iakttagna.

Sålunda har beträffande erkännandes verkan såsom bevis i brottmål, med anledning af hvad inom högsta domstolen anförts, i 4 § af 17 kap. upptagits den med nya lagberedningens förslag väsentligen öfverensstämmande regel, att rätten eger, med hänsyn till hvad i öfrigt förekommit i målet och till målets beskaffenhet, pröfva, hvilken verkan såsom bevis må tilläggas parts erkännande.

Af ett flertal ledamöter i högsta domstolen har yttrats, att efter den föreslagna lagens antagande tvekan skulle kunna uppstå, huruvida rätten skulle fortfarande som hittills ega befogenhet att i brottmål förordna om vittnens inkallande; samma ledamöter hafva i följd deraf hemställt, att stadgande i berörda ämne måtte på lämpligt ställe i lagen intagas. Med anledning häraf har första stycket af 17 kap. 5 § erhållit en i någon mån jemkad affattning, hvaraf torde otvetydigt framgå, att med den föreslagna lagen ej äsyftas någon förändring af rättens befogenhet i berörda hänseende.

Med hänsyn till hvad högsta domstolen erinrat angående 18 § i 17 kap. har den i sista stycket af nämnda § upptagna regeln blifvit jemkad i syfte att tydligt utmärka, att i hvarje fall, då någon, som vittnat i målet, åter höres, han må vittna å förut aflagd ed; i sammanhang härmed har första stycket i samma § blifvit till 17 § öfverflyttadt.

I 27 § af 17 kap. innehåller det remitterade förslaget föreskrift, att, om någon, som i rätten sitter, åberopas till vittne, han skall på sin domareed pröfva, huruvida han vet något, som kan tjena till upplysning i målet; finner han det, skall han höras såsom vittne och sedan hålla sig från målet. Vid granskningen af detta stadgande har inom högsta domstolen uttalats, att missbruk af domares åberopande såsom vittne ej kunde föranleda afsevärd olägenhet i annat fall, än då fråga vore om ledamot af öfverrätt eller rådstufvurätt eller om ordförande i häradsrätt, samt att förty den föreslagna regeln borde inskränkas till att gälla sålunda anförda fall. Härvid må dock erinras, att det vid talrika häradsrätter är brukligt att till urtima ting kalla allenast så många nämndemän, som erfordras

för att rätten skall vara domför, och att, der endast detta antal kallats, en nämndemans utträdande ur rätten lätt nog skulle kunna medföra svårigheter, helst då, såsom å flere orter är förhållandet vid ransakningar med häktade personer, rättens sammanträde hålles utom domsagan. Med hänsyn härtill, och då några olägenheter icke torde vara att befara af den föreslagna regeln, enligt hvilken en nämndeman eger samma rätt och pligt som en annan domare att pröfva, om han bör för att vittna i mål afträda ur rätten, har jag ansett riktigast att behålla denna regel oförändrad.

Vid granskningen af 40 § i 17 kap. hafva tre ledamöter i högsta domstolen yttrat den mening, att rättens befogenhet att med viten tillhålla part att förete handling, som rätten infordrat, borde omfatta jemväl det i 39 § afsedda fall, då fråga är om handling, till hvars företeende parten icke är på särskild grund förpligtad. Då emellertid vederpartens intresse äfven utan ifrågåvarande tvångsmedel synes vara fullt tillgodosedt derigenom, att rätten efter omständigheterna har att pröfva, hvilken verkan såsom bevis må tilläggas parts underlåtenhet att ställa sig rättens föreläggande till efterrättelse, och då rätten i sådant hänseende jemväl är oförhindrad att taga för god vederpartens uppgift om handlingens innehåll, synes anledning ej finnas att i afseende å ifrågåvarande handlingar meddela den strängare bestämmelse, som af nämnda ledamöter förordats.

Med anledning af högsta domstolens erinran vid granskningen af 48 § i 17 kap. rättegångsbalken enligt det remitterade förslaget har förslag upprättats till sådan ändring i rättegångsbalkens bestämmelser angående fullföljd af talan, att hvad som i detta hänseende är stadgadt beträffande beslut om värjemålsed blifver gällande äfven i fråga om beslut, hvarigenom rätten dömt till fyllnadsed.

Vidare hafva, på grund af hvad inom högsta domstolen yttrats angående 49 § i 17 kap., föreskrifter om verkan af eds afläggande eller af bristande åt ed upptagits i 55 § af samma kapitel.

Beträffande den föreslagna 50 § af 17 kapitlet har inom högsta domstolen anmärkts, att ej med full klarhet framginge, huruvida part, som ville begagna sig af den i nämnda § för vissa fall medgifna rätt att fullgöra edgång vid annan underrätt än den, vid hvilken målet anhängiggjorts, borde framställa begäran derom före edgångsbeslutets meddelande, eller om det jemväl senare stode honom öppet att söka sådant tillstånd. Ett förtydligande härutinnan torde ock vara erforderligt; och då det näppligen kan antagas, att stadgandet om rätt att fullgöra edgång vid annan domstol skulle erhålla synnerlig praktisk betydelse, om för åtnjutande af nämnda förmån uppställes såsom villkor, att parten framställt begäran

derom innan rätten dömt till ed, men å andra sidan, på sätt inom högsta domstolen framhållits, den till edgång dömda parten ej bör erhålla tillfälle att till olägenhet för sin vederpart föranleda tidsutdragt med målets slutliga afgörande, har i nämnda § upptagits föreskrift af innehåll, att part, som på grund af något förhållande, hvilket ej kan såsom laga förfall räknas, vill erhålla tillåtelse att aflägga eden vid annan domstol, visserligen eger att söka sådan tillåtelse äfven efter det rätten dömt till edgång, men dock måste göra framställningen sist å den dag, då edgångsbeslutet meddelas. Enligt hvad af denna föreskrift tydligt framgår, är deremot part, som på grund af laga förfall vill fullgöra edgången vid annan underrätt, oförhindrad att när som helst, innan tid att aflägga eden försutits, begära tillåtelse dertill.

Beträffande 31 kap. rättegångsbalken har en ledamot i högsta domstolen anmärkt, att det ville synas, som om, efter den föreslagna lagens utfärdande, resning icke skulle kunna förekomma i mål och ärenden, om hvilkas handläggning och fullföljd vore stadgad i allmän lag, men hvilka anhängiggjordes hos andra myndigheter än domstol eller öfverexekutor. Med anledning häraf har i det öfversedda förslaget rubriken till 31 kapitlet erhållit lydelsen: »Om resning i rättegångs- och utsökningsmål», hvarigenom det torde blifva fullt klart, att de föreslagna bestämmelserna ej angå resning, som i andra mål och ärenden må kunna förekomma, och att desamma följaktligen icke kunna åsyfta någon rubbning i hvad om sådan resning för närvarande må gälla.

Vid granskningen af det remitterade förslagens bestämmelser angående försuten tids återställande har inom högsta domstolen anmärkts, att den allmänna rättsuppfattningen torde kräfva användning af detta rättsmedel utöfver hvad enligt förslaget är medgifvet, samt att redan gällande rätt tillåter en vidsträcktare tillämpning af detsamma; och har en ledamot i högsta domstolen, under erinran att fråga om resning är beroende på pröfning allenast af högsta instansen, samt att resning enligt förslaget ej kan ifrågakomma, med mindre synnerliga skäl visas, ifrågasatt, att förslaget skulle erhålla sådan lydelse, att derunder kunde inrymmas alla tidsbestämmelser för anhängiggörande af talan i mål eller ärende, som hörer till domstol eller öfverexekutor, med undantag allenast beträffande talan om ansvar för brott.

Visserligen må erkännas, att, såsom inom högsta domstolen påpekats, utöfver de fall, i hvilka återställande af tid för talans anhängiggörande enligt förslaget är medgifvet, ett och annat med dem temligen likartadt fall skulle kunna anföras. Emellertid lär det knappast vara möjligt att på ett uttömmande och följdriktigt sätt uppräknas de olika tidsbestäm-

nelser, med afseende å hvilka medgifvande af sådan resning som den ifrågavarande vore tänkbart. Att af denna anledning, på sätt förenämnda ledamot ifrågasatt, utesluta alla regler angående gränserna för befogenheten att söka resning vore dock synnerligen betänkligt. Den princip, som ligger till grund för Ständernas år 1770 i ett särskildt mål afgifna förklaring öfver 1 § i 31 kap. rättegångsbalken, nemligen att rätten att återställa försuten tid endast gäller s. k. processfatalier, lär vara af alltför stor vikt för att ej bör uttalas. Att märka är äfven, att enligt det af nya lagberedningen afgifna s. k. principbetänkandet återställande af försuten tid var medgifvet allenast i mål, som varit vid domstol anhängiggjort. Det föreliggande förslaget går alltså vida längre och öfverensstämmer närmare med den i praxis gällande rättstolkning.

I afseende å första punkten af 2 § har ett flertal af högsta domstolens ledamöter hemställt, att såsom vilkor för doms återbrytande måtte stadgas, dels att den resningssökande parten gör *sannolikt*, att han ej förr afvetat de skäl, han till stöd för resningsansökningen åberopar, dels ock att *synnerliga* skäl till resning pröfvas föreligga. Med den senare delen af denna hemställan torde hafva åsyftats att förekomma den tolkning, att part, som funnit ett förut ej känt skäl, skulle vara ovilkorligen berättigad till resnings erhållande. Möjligheten af berörda tolkning är måhända enligt det remitterade förslagets ordalydelse ej alldeles utesluten, och det torde därför vara önskvärdt att i detta hänseende gifva föreskrifterna större tydlighet. Detta lär lämpligast kunna ske genom att, på sätt en annan ledamot i högsta domstolen hemställt, uttryckligen angifva, att Konungen efter omständigheterna pröfvar, huruvida resningsansökningen bör beviljas. Upptages denna regel, lär det ej vara nödigt att genom en ovilkorlig föreskrift kräfva bevisning af resningssökande part derom, att han ej förr afvetat de nya skäl, han till stöd för ansökningen åberopar.

I enlighet med erinringar, som inom högsta domstolen framställts vid granskningen af öfvergångsstadgandena i det första af de remitterade förslagen, föreslås nu dels upphäfvande af stadgandena om vrängoed, dels ock sådan jemkning i lagen den 6 mars 1899 om handräckning åt utländsk domstol, att, då fråga är om undersökning för utländsk myndighets räkning, de vanliga tvångsmedlen må kunna användas icke blott mot vittnen, utan äfven mot andra personer, dock med undantag för part, som blifvit till rätten kallad.

De föreslagna reglerna om bevisning synas deremot ej med nödvändighet förutsätta vare sig den af tre ledamöter i högsta domstolen ifrågasatta ändring i lagen om vittnesförhör vid utländsk domstol, att sådant vittnesförhör jemväl i brottmål skulle kunna ega rum, eller det af två ledamö-

ter påyrkade utfärdandet af lagbestämmelser angående svensk domstols skyldighet att i brottmål lemna utländsk domstol handräckning. Fastmera torde dessa frågor lämpligen kunna upptagas till behandling, sedan lagförslaget om bevisning blifvit slutligen pröfvadt.

Med hänsyn dertill att, på sätt här ofvan anförts, jemkningar äfven i 14, 16, 25 och 30 kapitlen rättegångsbalken funnits erforderliga, har den föreslagna lagen om ändring i rättegångsbalken erhållit förändrad rubrik och ingress.»

Departementschefen uppläste härefter de i enlighet med det afgifna yttrandet affattade förslagen, nemligen till

- 1:o) lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken;
- 2:o) lag om ändrad lydelse af 5 kap. 1 § ärfdabalken;
- 3:o) lag om ändring i 14 kap. jordabalken;
- 4:o) lag om ändring i förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar;
- 5:o) lag om ändrad lydelse af 49 § utsökningslagen; samt
- 6:o) lag om ändrad lydelse af 4 och 6 §§ i lagen den 6 mars 1899 om handräckning åt utländsk domstol;

och hemställde departementschefen, att förslagen måtte, jemlikt § 87 regeringsformen, Riksdagen till antagande föreläggas.

Statsrådet Westring samt justitieråden Huss och Grefberg återopade hvad de vid ärendets behandling i högsta domstolen anförts i de delar, der ej genom numera vidtagna ändringar i förslagen de af dem framställda anmärkningar kommit att förfalla.

Statsrådets öfrige ledamöter biträdde departementschefens hemställan;

Och tacktes, med bifall till denna hemställan, Hans Maj:t Konungen i näder förordna, att till Riksdagen skulle aflätas nådig proposition i ämnet, af den lydelse bilagan litt. A. vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo

Erik Ölander.